

EU ÁLLATVÉDELMI ELŐÍRÁSAI

**AZ EU ÁLLAT- ÉS VADVÉDELMI ELŐÍRÁSÁNAK HATÁSA A
VADGAZDÁLKODÁSRA**

**FVM KÉPZÉSI ÉS SZAKTANÁCSADÁSI INTÉZET
BUDAPEST, 2005**

EU ÁLLATVÉDELMI ELŐÍRÁSAI
AZ EU ÁLLAT- ÉS VADVÉDELMI ELŐÍRÁSÁNAK HATÁSA A
VADGAZDÁLKODÁSRA

Szerző:
DR. FÁBIÁN GYULA

Lektor:
KELEMEN JÓZSEF
RÁCZ FODOR GÁBOR

Szerkesztő:
MARKÓ IVETT

TARTALOMJEGYZÉK

I. Bevezetés	5
II. A nemzetközi természetvédelmi egyezmények	6
1. Előzmények és célok	6
2. A nemzetközi egyezmények magyarországi hatályba lépésének sorrendjében	7
3. Nemzetközi egyezményekről részletesebben	8
3.1. Ramsari Egyezmény	8
3.2. Berni Egyezmény	9
3.3. Bonni Egyezmény	10
3.4. Washingtoni Egyezmény	11
3.5. Riói Egyezmény	14
III. A nemzetközi természetvédelmi egyezmények hazai jogszabályi háttere	16
1. A nemzetközi természetvédelmi egyezményeknek a vad és élőhelyének védelmére, illetve a vadászható vadfajok hasznosítására vonatkozó legfontosabb rendelkezései	16
1.1. Berni Egyezmény	16
1.2. Ramsari Egyezmény	16
1.3. Bonni Egyezmény	17
1.4. Washingtoni Egyezmény	17
1.5. Riói Biodiverzitás Egyezmény	17
IV. Az Európai Unió természet- és vadvédelmi vonatkozású intézményei	27
1. Az Európai Unió természetvédelmi szempontból jelentős jogszabályai	27
2. A Közösségi jogszabályok szintjei és hatályuk	28
3. Az Európai Parlament szerepe	29
4. Természetvédelmi politika az Európai Unióban	30
5. A vadászati jogszabályok megsértésének következményei	31
6. Vadászati tanácsadó testületek	31
V. A vadgazdálkodást és a vadászatot befolyásoló, természet- és vadvédelmi irányelvek	32
1. A Tanács 79/409/EGK (1979. április 2.) sz. irányelve a vadon élő madarak védelméről	32
1.1. Előzmények és célok	32
1.2. Az irányelv előírásai	33
1.3. Az irányelv követelményei	33
1.4. Az irányelv viszonya a tagországok nemzeti természetvédelmi jogszabályaival	35
1.5. Vadászat és kereskedelem	35
2. A Tanács 92/43/EGK (1992. május 21.) sz. irányelve a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő állatok és növények védelméről	35
2.1. Előzmények és célok	35
2.2. Az irányelv követelményei	36
VI. A NATURA 2000 hálózat	39
1. A NATURA 2000 hálózat és a hazai védett természeti területek viszonya	39

2. A különleges madárvédelmi területek hálózatának állatvédelmi jelentősége _____	40
VII. A Magyarországon vadászható madárfajok fenntartható hasznosítási programja _____	43
1. Célkitűzés _____	43
2. A Fenntartható Hasznosítási Program magyarországi jogosultságának indoklása – Fő veszélyeztető tényezők _____	43
3. A vadászható madárfajok állományait és élőhelyeit veszélyeztető vadászati tényezők _____	45
4. A madárfajok vadászatának jogi szabályozása és a vadászati szabálysértések jogi szankciói Magyarországon _____	45
5. Tevékenységek és a célkitűzések elérését elősegítő eszközök _____	46
6. Várható eredmények _____	46
VIII. Az EU tagságból fakadó változások a vadgazdálkodásban _____	48
1. Az Európai Unió bővítése együtt jár-e a vadászat további korlátozásával, illetve az állatvédelmi előírások szigorodásával? _____	49
IX. Irodalomjegyzék _____	51

I. BEVEZETÉS

Vad- és állatvédelmi előírások, vadászati tilalmak és korlátozások már a történelmi korokban is léteztek, de hosszú ideig főként a vadászat haszonélvezőit szolgálták, s nem a vadállomány átgondolt, tudatos védelmét jelentették.

Európában a XIX. század közepétől kezdett a jogalkotás iránya megváltozni és ettől kezdve a törvények már nem a vadászok, hanem a vadon élő állatok „*érdekeit*” is védték. Arról azonban csak a XX. század közepétől beszélhetünk, hogy a vadállomány védelmét szolgáló vadászati jogszabályok ténylegesen a természetvédelmi és az állatvédelmi megfontolások alapján kerültek bevezetésre.

Ma már az európai országok eltérő vadászati és vadgazdálkodási tradíciói ellenére a vadászattal kapcsolatos jogalkotás elsődleges célja *a vadállománynak, a túlzott hasznosítástól való megóvása, illetőleg a vad és élőhelyének a káros hatásokkal szembeni védelme*. E tekintetben az Európai Unió jelentős eredményeket ért el, és a természetvédelmi jog az EU környezetpolitikájának szerves része lett.

Hazánkban is „*A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról*” szóló **1996. évi LV. törvény** már alapvető célként fogalmazza meg a vadászható állatfajok természetes állapotának fenntartását, élőhelyének védelmét és ésszerű hasznosítását. E törvény „*A természet védelméről*” szóló **1996. évi LIII. törvénnyel** összhangban a vadgazdálkodás és vadászat területén biztosítja a természet- és vadvédelméhez fűződő érdekek érvényesülését, a fenntartható használatot és a vadászható vadfajok biológiai sokféleségének megőrzése mellett a nemzetközi természetvédelmi egyezmények célkitűzéseinek és rendelkezéseinek elfogadását is. Ezzel a természetvédelem és az állatvédelem nemzetközi jogrendszere közvetlenül érvényesül a tervszerű vadgazdálkodás céljainak megvalósítása során.

Magyarország a vadvédelmi és vadgazdálkodási szempontból is jelentős hatású nemzetközi egyezmények mindegyikéhez csatlakozott. Ezekhez az egyezményekhez az EU tagállamok önállóan is csatlakozhattak, illetve, az egyezmények többségének az Európai Unió, mint közösség is részese lett a *Bonni*, a *Berni*, a *Washingtoni* és a *Riói* egyezményekhez való csatlakozáson keresztül.

II. A NEMZETKÖZI TERMÉSZETVÉDELMI EGYEZMÉNYEK

1. Előzmények és célok

A nemzetközi összefogás gondolata már több mint egy évszázaddal ezelőtt megszületett. Az első lépéseket a madarak érdekében tették meg. A rendkívül divatosná vált trópusi madártollakkal ékesített kalapok, azonban sokakat döbentettek rá, már az 1870-es években arra, hogy emiatt *ritka madarak tömegei kerülnek végveszélybe, gyakran az élőhelyükkel együtt*. Más oldalról, de *a korlátozás nélküli vadászat* miatt halt ki pl. az *óriás alka*, vagy a *dodó*. Később ugyancsak a divatörülteknek esett áldozatul a *Grévy-zebra* is. Homlokbőréből női cipőket készítettek. A vadászati és kereskedelmi tilalom a fajt a végső pusztulástól mentette meg. Még mindig folyik a harc az *orrszarvú*, és a *tigris* megmentéséért. Az orrszarvú tülkéből, a tigris szinte minden porcikájából, gyógyhatású szereket készítenek a távol-keleti hagyományos gyógyászatban.

Az egyik legkorábbi európai természetvédelmi egyezmény *1902-ben* jött létre, a *Mezőgazdasági Szempontból Hasznos Madarak Védelmére* (Convention for the Protection of Birds Useful to Agriculture). Ez már megtiltotta bizonyos énekesmadarak, baglyok és más fajok bevitelét az egyezményt aláíró országokba. *1916-ban* írták alá az *Egyezmény a Vonuló Madarak Védelmére* (Convention for Protection of Migratory Birds) elnevezésű megállapodást, amely néhány faj esetében szintén tiltotta mind az élő állat, mind tojásaik nemzetközi kereskedelmét. A XX. században egyre több nemzetközi megállapodás jött létre. Ilyen az *Egyezmény a Prémesszőrök Megőrzésére és Védelmére* (Treaty for the Preservation and Protection of Fur Seals) elnevezésű szerződés, amelyet Japán, Anglia, Oroszország és az USA írt alá *1911-ben*, vagy a *Londoni Egyezmény Afrika Állat- és Növényvilágának Védelmére* (London Convention for Protection of African Flora and Fauna), amelyet Belgium, Egyiptom, Franciaország, Anglia, Olaszország, Portugália, Dél-Afrika és Szudán írt alá.

Az első olyan nemzetközi megállapodás, amely mindenféle káros ember beavatkozástól védi az élővilágot, az ún. *Nyugati Félgömb Egyezmény* (Convention on Nature Protection and Wildlife Preservation in Western Hemisphere) volt, amelyet *1940-ben* hoztak létre. Ez a tagállamok részére szigorú kereskedelmi szabályozást ír elő a listáin szereplő védett fajok esetében. A megállapodás még ma is életben van, azonban sajnos nincs semmiféle érzékelhető hatással a kereskedelemre, mivel a fajlistái nem egyértelműek, és nincs központi, működtető szervezete sem.

A kereskedelem ellenőrzésének szerepét később az ún. *Washingtoni Egyezmény*, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi egyezmény vette át, sokkal nagyobb sikerrel.

A hazai vadgazdálkodásra is jelentős hatással bíró, nemzetközi természetvédelmi egyezmények túlnyomórészt az *1972. évi ENSZ Környezetvédelmi Konferencia* óta keletkeztek. E konferenciát követően alapította meg az ENSZ a környezeti kérdésekkel foglalkozó intézményét az *ENSZ Környezetvédelmi Programot (UNEP)*. Az *UNEP* és más, már korábban is létező nemzetközi szervezetek tevékenysége nyomán több, a vadgazdálkodási és vadászati szakterületre is jelentős hatással bíró egyezmény született.

2. A nemzetközi egyezmények magyarországi hatályba lépésének sorrendjében

- A **Ramsari Egyezmény** (= **egyezmény a nemzetközi jelentőségű vizes területekről**) célja, a vadvizek elsősorban, mint a vízimadarak tartózkodási helyének védelme, a vándorló vízimadár populációk megóvása, gondozása és a vízimadár állományok célszerű felhasználása. (Magyarországon 1979-től hatályos)
- A **Bonni Egyezmény** (= **egyezmény a vándorló fajok védelmére**) célja, a vándorló vadon élő állatfajok és azok élő- és tartózkodási helyének védelme. (Magyarországon 1983-tól hatályos)
- A **Washingtoni Egyezmény** (= **egyezmény a vadkereskedelem ellenőrzéséről**) a védett és veszélyeztetett vadfajok, köztük a vadászható fajok kereskedelmének szabályozásáról rendelkezik. (Magyarországon 1985 óta hatályos)
- A **Berni Egyezmény** (= **egyezmény az európai élővilág és a természetes élőhelyek védelmére**) a vadon élő állatok természetes élőhelyének, a veszélyeztetett vonuló, vándorló fajok populációinak védelmén túl, a vonulási útvonalak teledő-, állomásozó-, etető-, szaporodó- és vedlőhelyek védelméről rendelkezik. A vadászat, a befogás, a hasznosítás tiltott eszközeinek, a tilalmi időszakok és helyi korlátozások meghatározásán keresztül közvetlenül hat a vadgazdálkodási és vadászati tevékenységre. (Magyarországon 1990-től hatályos)
- A **Riói Egyezmény** (= **Riói Biológiai Sokféleség Egyezmény**) rendelkezései is sok területen hatnak a vadgazdálkodási tevékenységre. Így a biológiai sokféleség (biodiverzitás) megőrzése és fenntartható hasznosítása, valamint a természetes élőhelyek védelme, a fajok életképes populációinak természetes környezetükben való fenntartása a vadgazdálkodás alapfeladatait érintik. (Magyarországon 1994-től hatályos)

A fenti feladatoknak, illetve az egyezmények konkrét rendelkezéseinek a magyarországi vadgazdálkodást és vadászatot megalapozó jogi szabályozásban is meg kellett jelenniük.

A magyar természetvédelem az 1996. évi a természetvédelméről szóló **1996. évi LIII. törvény 5. §. (4) bekezdése** alapján a nemzetközi természetvédelmi szerződések részévé vált. A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló **1996. évi LV. törvény 5. §-a** pedig kimondja, hogy „*A vadászati jog gyakorlásával, hasznosításával kapcsolatos kötelezettségeket és jogokat a természetvédelemre vonatkozó külön jogszabályok rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni*”.

A magyar vadászati szakirányítás tehát törvényi szintre emelte és elfogadta a természetvédelmi egyezmények rendelkezéseit, vállalva, hogy a vadgazdálkodás ágazati irányításában fokozottan érvényesíti a természetvédelmi előírásokat. Ezzel a hazai vadgazdálkodás szereplői aktív részesei lettek a nemzetközi természetvédelmi és állatvédelmi feladatok megvalósításának.

3. Nemzetközi egyezményekről részletesebben

3.1. Ramsari Egyezmény

Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről különösen, mint a vízimadarak tartózkodási helyéről

A vizes területek visszaszorítása (pl. lecsapolás, feltöltés) pusztítása ellen az 1960-as években először a vízimadarak védelmében tevékenykedő szervezetek és személyek léptek fel, akik felismerték, hogy eredményt csak nemzetközi összefogással lehet elérni.

A vadvizekről és a vízimadarak védelméről tárgyaló nemzetközi konferencia az iráni **Ramsarban 1971. február 2-án** fogadta el az egyezményt, amely 1975. decembere óta hatályos. Magyarországon 1979. augusztusában lépett hatályba ez a jelenleg **54 tagállamot szám-láló, legrégebbi természetvédelmi egyezmény**. A részes országok több mint 430, ún. ramsari területtel rendelkeznek, amelynek összterülete mintegy **30 millió hektárra** tehető. Magyarországnak mintegy **140 ezer hektár** területen **17** nemzetközi jelentőségű vízi élőhelye, ún. ramsari területe van.

1. Fertő-Hanság Nemzeti Park területéből a Fertő-tavi rész; 2. Tatai Öreg-tó TT.; 3. Velencei Madárrezervátum TT és a Dinnyési Fertő TT.; 4. Pacsmagi-tavak TT.; 5. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park területéből a Kisbalaton régi és új tározók; 6. Balaton; 7. Duna-Dráva Nemzeti Park területéből a Gemenci és a Béda-karapancai rész; 8. Ócsai TK.; 9. Kiskunsági Nemzeti Park területéből a Kiskunsági szikes tavak, az Izsáki Kolon-tó, az Orgoványi rétek és a Tiszaalpári rét; 10. Pusztaszeri TK-ból a szegedi Fehér-tó, a Tisza labodári és saséri területe, a Csaj-tó, a Baksi nagylegő és a Büdösszék-tó, Mártély; 11. A Körös-Maros Nemzeti Park területéből a Kardoskúti Fehér-tó, a Biharugrai- és Begécsi-halastavak és a Sző-rét; 12. Hortobágyi Nemzeti Park; 13. Csondrádbokrosi Sós-tó; 14. Szaporcai Ó-Dráva meder TT.; 15. Felső-Tisza (a Tisza hullámtere Tokajtól az országhatárig); 16. Tokaj-Bodrogszegi TK.; 17. Rétság.

Magyarországon a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó területeken a vízivad vadászata egész évben tilos.

A vízivad fészkelési és vonulási szempontból hazai kiemelt jelentőségű vízi élőhelyek száma **23**.

1. Sárvíz-völgye TK.; 2. Péter-tavi Madárrezervátum TT.; 3. Rácalmástól az országhatárig valamennyi Duna-zátany területe; 4. Vértesi TK-ból a Csíkvarsai-rét; 5. Pellérdi halastavak; 6. Somonyi-halastavak; 7. Baláta-tó TT.; 8. Boronka-melléki TK.; 9. Borsodi-Mezőség TK.; 10. Gátéri Fehér-tó; 11. Hevesi Füves Puszták TK.; 12. Kecskéri puszták TT.; 13. Kesznyéteni TK.; 14. Körös-Maros Nemzeti Park területéből a cserebökényi-puszták a pitvarosi-puszták, szabadkígyósi-puszták; 15. Közép-tiszai TK.; 16. Nagybereki Fehér-víz TT.; 17. Sárosfői-halastavak TT.; 18. Sárréti TK.; 19. Szatmár-Beregi TK.; 20. Szigetközi TK.; 21. Tiszatelek-Tiszaberceli Ártér TT.; 22. Tiszavasvári Fehér-szik TT.; 23. Tiszadorogmai Göbe-erdő TT.

Itt kell még megemlíteni a vízimadarak védelmével kapcsolatos másik egyezményt, az **AEWA-t** (Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) azaz, az **Afrikai-Eurázsiai Vonuló Vízimadarak Védelméről** szóló egyezményt is. Magyarország az Egyezmény részes feleként vállalja, hogy a vízi élőhelyeken a vízivad vadászatok az ólomsőrét használatát megtiltja.

Ennek értelmében a vadászati törvény **79/2004. (V.4.) FVM végrehajtási rendeletének 59. §. (1) bekezdése** szerint a felsorolt hazai vizes élőhelyeken **2005. augusztus 15-től ólomsörét használata vizivad vadászata során tilos**. A vízi élőhelyek határain vizivad vadászat oly módon folytatható, hogy a tilalommal érintett területre kilőtt ólomsörét ne hulljon vissza.

A Ramsari Egyezmény alapvető célja a vizes élőhelyek megőrzésének elősegítése úgy, hogy figyelembe veszi az egyes országok hasznosítási igényeit is.

Az egyezmény a területek „*bölcs hasznosítását*” szorgalmazza, ami megfelel a ma használatos „*fenntartható hasznosítás*” fogalomnak. Az egyezményhez csatlakozott országok arra vállaltak kötelezettséget, hogy a vizes területeken csökkentse a gazdasági célú és az idegenforgalmi terhelést, elfogadják és alkalmazzák a fenntartható gazdálkodás elveit az erdő-, a mező-, a nád- és a vadgazdálkodásban, valamint a halászatban. Vállalták, hogy biztosítják az optimális ökológiai feltételeket a vizes területeken kialakult élőlényközösségek – tehát nemcsak a vízimadarak – számára. A legfontosabb területekről elkészült a „*Nemzetközi Jelentőségű Vízi Élőhelyek Jegyzéke*” (Ramsari lista).

Napjainkban a részes felek az egyezmény céljának tekintik a vizes élőhelyek – minden növény-és állatfajára kiterjesztett – biológiai sokféleség megőrzésének és fenntartható hasznosításának integrálását.

3.2. Berni Egyezmény

Egyezmény az európai vadonélő növények, állatok és természetes élőhelyek védelméről

A Berni Egyezmény kidolgozására az Európa Tanács Konzultatív Közgyűlésének **1973.** évi kezdeményezése alapján került sor. Az egyezmény aláírása Bernben 1979. szeptember 19.-én történt meg. 1982. júniusában lépett hatályba. Magyarország 1990-ben csatlakozott az egyezményhez. Jelenleg **24 európai ország** tartozik az egyezmény szerződő felei közé.

Mint az *első teljes körű természetvédelmi egyezmény* vadgazdálkodás szempontból is kiemelkedő jelentőségű. Figyelemre méltó, hogy az egyezmény a vadvédelem fogalmába tartozónak tekinti a szabályozott – meghatározott időszakokban korlátozottan, azaz ellenőrzötten történő – hasznosítást is. Mellékletében e szerint sorolja be a védett fajokat.

Az I. és II. mellékletben a *fokozottan védett növényeket és állatokat* (ez tulajdonképpen a hazai természetvédelem alatt álló vagy védett minősítésünknek felel meg).

A III. mellékletben a *védett* (szabályozottan hasznosítható) *állatfajokat* sorolja fel.

Vadgazdálkodási szempontból fontos, hogy a *Berni Egyezmény Jegyzékében* szerepelnek olyan fajok is, amelyek Magyarországon vadászhatóak. A gímszarvas és a mezei nyúl a védett fajok listáján kapott helyett.

További mellékleteiben az emlősök, a madarak és a halak hasznosítása során a *tiltott befogási és vadászati módszerek és eszközök* vannak felsorolva. Így például az elpusztítás és befogás tiltott eszközei, és módszerei között sorolja fel a vadászható emlősök hurokkal, robbanóanyaggal, csapdával, méreggel, történő elejtését. Tiltja a vadászható madarak hurokkal, léppel, elektromos eszközzel, hálóval, robbanóanyaggal, nem szelektív méreggel és csapdával történő birtokba vételét.

A Berni Egyezmény tiltja továbbá a vak, megcsonkított állatok csaliállatként való felhasználását, a gázosítást, a füstölést és a kábító hatású csalétek használatát. Az Egyezmény az érintett fajok élőhelyeit is védi, és általánosságban minden veszélyeztetett természetes élőhely

védelmére kötelez. Szigorú előírása az Egyezménynek az *idegen (nem honos) fajok betelepítésének az ellenőrzése*. A betelepítések helyett, az őshonos fajok visszatelepítését ösztönzi.

A Berni Egyezmény alapvető ***célja a vadon élő állat- és növényfajok élőhelyükkel együtt történő védelme, különös figyelemmel a veszélyeztetett fajokra***, (beleértve a vonuló fajokat is) és a veszélyeztetett élőhelyekre.

A Berni Egyezményt aláíró felek lehetőségeikhez mérten korlátozzák a természet gazdasági kihasználását, és fejlesztési politikájukat az egyezmény kívánalmaihoz igazítják.

3.3. Bonni Egyezmény

Egyezmény a vándorló vadon élő állatfajok védelméről

A Bonni Egyezmény létrehozását az *UNEP* (United Nations Environmental Program) kezdeményezte és **1979. június 23-án** fogadták el **Bonnban**. 1983 novembere óta hatályos. (Az Egyezményt angol nevének megfelelően Convention on Migratory Species, CMS-nek is nevezik.) Magyarország csatlakozási okiratát 1983-ban helyezte letétbe a Német Szövetségi Köztársaság Kormányánál.

A Bonni Egyezmény alapvetően ***a vándorló, szárazföldi és tengeri állatok védelmét kívánja elősegíteni a teljes vándorlási (vonulási) útvonalon úgy, hogy az ezzel kapcsolatos nemzetközi együttműködést, kutatásokat elősegítését és támogatását tűzte ki céljául***. Az érintett fajokat mellékletekbe sorolják.

Az I. függelék tartalmazza azokat a fajokat, amelyeket *a kipusztulás veszélye fenyeget*. Ezek vadászata, befogása tilos az egész útvonalon, és az érintett országoknak ki kell küszöbölniük minden olyan tevékenység káros hatását, amely akadályozza vándorlásukat.

A II. függelék a *kedvezőtlen helyzetű fajokat* tartalmazza.

A Bonni Egyezmény, mint keretegyezmény leszögezi, hogy a vándorló állatfajok populációi csak úgy ***oltalmazhatóak eredményesen***, ha valamennyi részes állam, amelynek területét a fajok vonulásuk során érintik, azonos elvek alapján óvja az állományokat.

A ***mezőgazdasági területeknek*** Magyarországon is fontos szerepük van a vándorló fajok segítésében. A halastavak, víztározók, nádasok, pihenő- és táplálkozó helyek, főleg nyáron, míg a késő őszi, téli időszakban a szántóföldek (vetések, tarlók és egyéb növényi maradványok) biztosítanak táplálkozási lehetőségeket.

A Bonni Egyezményhez kapcsolódóan a vonuló vízimadarak védelméről is szólni kell.

A ***vonuló vízimadarak védelme*** a tűzfegyverek elterjedése után szerte széles körben napirendre került. Fokozták a védelem szükségességét a kiterjedt tájátalakítások is, amelyek a vízimadár fajok költő, vonuló és telelő helyeit fenyegették.

Az észak-amerikai kontinensen az Egyesült Államok, Kanada és Mexikó már 1916-ban és 1936-ban egyezményben rögzítette a vízivadgazdálkodás terén való együttműködést. 1979-ben Torontóban határozták el egy ***egységes vízivadgazdálkodási terv*** kidolgozását, amely 1986-ban lépett érvénybe. Európában (illetve a Nyugat-Palearticumban) a vízivadfajok állományainak csökkenése ugyancsak felvetette egy – a Bonni Konvenció szellemében elkészítendő – vízivadvédelmi egyezmény és gazdálkodási terv kidolgozásának szükségességét. Az *IWRB* 1989. évi asztraháni, „Managing Waterfowl Populations” témájú szimpóziumán nyilatkozatot fogadtak el ***az egyes vízivad vonulási útvonalakra vonatkozó integrált gazdálkodási***

tervek kidolgozására. Az IWRB (International Waterfowl and Wetlands Research Bureau, Nemzetközi Vízivad és Vízi-élőhelyeket Kutató Iroda) kinyilvánította azt is, hogy e munkában számítanak a nemzetközi társszervezetek együttműködésére. Erre mintegy válaszként a nemzetközi vadászati szervezetek, a *CIC* (International Council for Game and Wildlife Conservation, Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács) és a *FACE* (Federation of Associations for Hunting & Conservation of the E.U, Európai Vadászati Szövetségek Szövetsége), illetőleg az European Community Commission 1992-ben Amszterdamban az „Our Migratory Waterfowl Tomorrow” témájú szimpóziumon kinyilvánították *érdekazonosságukat a vízivad védelmét illetően a természetvédelmi törekvésekkel*. Egyetértettek egy olyan nemzetközi egyezmény kialakításával, amely e vonatkozásban egységes rendszerként kezeli a Nyugat-Paelearcticumot (CIC, 1992).

Egy ilyen egyezmény megvalósulásának lényegesen több akadálya van, mint volt a három országot érintő *Észak-amerikai Vízivadgazdálkodási Tervnek*. Az érintett terület ugyanis Oroszország sarkköri vidékeitől Dél-Afrikáig terjed, mivel a tervezet időközben kiterjesztette hatáskörét egész Afrikára. A fészkelő és telető területeken, valamint a vonulási útvonalakon eltérő fejlettségű, érdekeltégű és tradíciójú országok sokasága található. Az egyezmény kidolgozása során feltételezték, hogy az egyes országok elkötelezték az ügy iránt, s minden állam a maga módján, a maga törvényes eszközeivel, a lefektetett és folyamatosan finomított alapelvek szerint kiveszi részét az előkészítésben és a megvalósításban.

Végül a szerződést *1995-ben* megkötötték Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds (*AEWA*), azaz *Egyezmény az Afrikai-Eurázsiai Vonuló Vízimadarak Védelméről* címmel. Az *AEWA* alapján a nemzeti tervek kidolgozása mellett az egyes fajok védelmére vonatkozó cselekvési tervek elkészítését is megkezdték a szakemberek. A nemzetközi egyezmény részes felei törekedtek arra, hogy 2000-ig az ólomsörét használatát vizes élőhelyeken kiváltsák. Az egyezményhez Magyarország azzal a fenntartással csatlakozott, hogy *2005. augusztus 15.-i kezdettel az ólomsörét használatát a vizes élőhelyeken megtiltja*.

3.4. Washingtoni Egyezmény

Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő, állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről

Az Egyezményt angol nevének – Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – kezdőbetűiből alkotott betűszóval *CITES-nek* is nevezik.

Az Egyezmény elfogadására *1973. március 3-án* került sor *Washingtonban* és 1975 óta hatályos. Magyarországon 1985. augusztusában lépett hatályba, és jelenleg a *4/1990. (XII. 7.) KTM sz. rendelet* vonatkozik a végrehajtására. Az Egyezmény *126 tagországgal* ma a világ legnagyobb természetvédelmi egyezménye. Létrejött annak a felismerésnek köszönhető, hogy bizonyos állatfajokat (köztük sok vadászható fajt) és növényfajokat is az egyre nagyobb méreteket öltő nemzetközi kereskedelem a kipusztulás szélére juttatott.

A Washingtoni Egyezmény *alapvető célkitűzése a kereskedelem által veszélyeztetett fajok élőhelyeiken történő megőrzése, védelme*. Ezt csak a piac és az élőhely országainak szoros együttműködésével lehet megvalósítani. Az Egyezményt az Európai Unió rendeletben hirdette ki. Ezért az *EU 338/97 EGK rendelete* kötelező elsődleges joganyag a tagállamok részére, amelyet Magyarország törvényben hirdetett ki az EU jogharmonizáció keretében.

Az Egyezmény I. listáján, (amely a *különösen veszélyeztetett fajokat* tartalmazza), és a II. a *veszélyeztetett fajokat* tartalmazó listáján szereplő fajok csak az exportáló és fogadó országok igazgatási hatóságainak engedélyével kerülhetnek nemzetközi kereskedelmi forgalomba. Az

Egyezmény nemcsak *a fajok élő példányaira, hanem tróféáira, preparátumaira és származékaikra, valamint a belőlük készülő dísz tárgyra, használati eszközökre stb. is vonatkozik.*

Vadászati szempontból fontos tudni, hogy sok vadászható faj (pl.: elefánt, farkas, medve), valamint az összes ragadozó madárfaj is az Egyezmény hatálya alá tartozik.

A *Washingtoni Egyezmény (CITES)* nemzetközi keretet biztosít arra, hogy *a kipusztulás szélén lévő fajokhoz tartozó egyedek kereskedelmét meg lehessen akadályozni, a többi faj esetében, pedig hatékonyan szabályozni.* Az 1996. évi LV. tv. végrehajtási rendelete (Vhr. 45. § (2) bekezdés) – a madárvédelmi irányelvvel összhangban – szabályozza egyes vadászható madárfajok kereskedelmét. Az irányelv által korlátozandó madárfajok kereskedelmét tiltja, és a kereskedelmi küszöbértéket meghatározza. E szerint vadászónként és fajonként *10 db-ot* meghaladó mennyiség minősül *kereskedelemnek.* Az ez alatti darabszám nem minősül kereskedelmi tevékenységnek és ezáltal nem ütközik jogi korlátba.

A Washingtoni Egyezmény, mint láttuk, szabályozza többek között a trófea-behozatalt is.

Az ezzel kapcsolatos 271/2002. (XII. 20.) kormányrendelet 2002. december 20-án jelent meg a 159. számú Magyar Közlönyben. A rendelet I-II-III. listába foglalja a fajokat:

- Az I. listában a kereskedelem káros hatásai miatt *a kipusztulás szélére került,* továbbá bizonyos, *Európában veszélyeztetett fajok* találhatóak. Az ezen fajokkal kapcsolatos kereskedelmi tevékenység tiltott, nevesítve a vadászati trófeák exportját, importját is. Például: elefántok, orrszarvúk, leopárd, gepárd, jaguár, barnamedve, farkas, hiúz, vadmacska.
- A II. listában szereplő fajok a nagymértékű kereskedelem miatt szintén *veszélyeztetettek, állományuk azonban még nincs kritikus helyzetben.* Ilyenek például: oroszlán, puma, karakál, szervál, jegesmedve, feketemedve, sörényes juh, argali, lechwe, bontebok, hartmann hegyizebra, páviánok.

Az „I” és „II” listában szereplő fajok példányainak vagy testrészeinek, így trófeáknak a behozatalához a *CITES export-, illetve importengedélye* szükséges. A magyar természetvédelmi hatóság azonban az „I” listában szereplő fajok trófeái esetében az importengedélyt gyakorlatilag nem adja meg [rendelet 6. §. (2) e.).]

- A „III” listában olyan fajok szerepelnek, amelyeknek *egy-egy régióban élő állomány veszélyeztetett.* Például: közönséges lantszarvú antilop, bongó, szitutunga, cibethiána.

Mi a teendő, ha valaki külföldön a Washingtoni Egyezmény hatálya alá tartozó állatot ejt el?

Amennyiben a kérdéses faj az „I” listában szerepel, Magyarországra *tilos behozni a vadászati trófeát.*

Amennyiben a kérdéses faj a „II” listán szerepel, a trófea behozatalához *annak az országnak a CITES exportengedélyére van szükség, mely területén a vad terítékre került.* A meglévő CITES exportengedély alapján állíthatja ki a hazai igazgatási hatóság az importengedélyt.

Amennyiben a kérdéses faj a „III” listán szerepel, abból az országból, amely felvette a kérdéses fajt a III. függelékbe, *CITES exportengedéllyel, a többi országból pedig, CITES igazolással* hozható be a trófea az országba. A behozatalkor a vadásznak a határbelépéskor a vámhatóságnál importbejelentést kell tennie, amelyhez csatolnia kell az eredetet igazoló dokumentumokat.

A szükséges *CITES* engedélyek mellett a **természetvédelmi törvény által előírt engedélyeket** is be kell szerezni abban az esetben, ha a faj nemcsak a *CITES* függelékében szerepel, hanem hazánkban is védett, illetve fokozottan védett. Ebben az esetben tehát kettős engedélyezési rendszer működik. A *CITES* engedély kiállításának előfeltétele volt a hazai természetvédelmi hatóságok (Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, illetve a nemzeti park igazgatóságok) engedélye. 2005. január 1-jei hatállyal az ún. „*zöld hatóságok*”, azaz a környezet-, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek regionális szerződésben átvették az elsőfokú természetvédelmi hatósági feladatokat a nemzeti park igazgatóságoktól. A nemzeti park igazgatóságok a továbbiakban hatósági jogköröket nem, csak ún. vagyonkezelői és működtetési feladatokat látnak el a természetvédelem számára.

A kormányrendelet előírja a *CITES* engedélyek vonatkozásában az EU-ban használatos négy-példányos, példányonként eltérő színű engedélyformára való áttérést, valamint az engedélykérelmi formanyomtatvány kötelező használatát. A kérelem formanyomtatványa az igazgatási hatóságtól igényelhető. A *CITES* export-, import-, és re-exportengedélyének illetéke az illetékekről szóló törvény alapján 2003. január 1-től 5.000 Ft-ra emelkedett.

Egyéb fontos tudnivalók: **Nem adható ki engedély, ha a kérelmezőt**

- környezet vagy természet védelmével kapcsolatban elkövetett bűncselekmény miatt elítélték (az elkövetést követő 5 évig),
- szabálysértés miatt felelősségre vonták (az elkövetést követő 2 évig), vagy természetvédelmi bírsággal sújtották (az elkövetést követő 3 évig).

Annak érdekében, hogy a **korábban jogszerűen behozott vadászati trófeák eredete igazolható** legyen az „*I*” listában felsorolt fajok minden egyes példányára **bejelentési kötelezettség** vonatkozik. Az igazgatási hatóságnál 2003. július 1-ig, illetve azt követően a szerzéstől, elidegenítéstől, az esetleges megsemmisüléstől számított 15 napon belül kell a bejelentést megtenni. A **tulajdonosváltást** mind az eladónak, mind a vevőnek be kell jelentenie. Az így nyilvántartott példányokat, valamint a „*II*” listába tartozó fajok trófeáit, a behozatalt követően 30 napon belül krotáliával vagy az igazgatási hatóság pecsétjével, **egyedileg meg kell jelölni**. Aki a bejelentést a meghatározott határidőn belül elmulasztja, vagy nem tesz eleget egyedi jelölési kötelezettségének, természetvédelmi bírsággal sújtható.

Mivel az Európai Unió végrehajtási rendeletei kétévenként módosítandók, kiutazás előtt mindenképp célszerű felvenni a kapcsolatot a *CITES Igazgatási Hatósággal*, amely tájékoztat mindenkit az aktuális fajlistákról, tilalmakról és korlátozásokról.

A trófea-behozatal esetében nem csupán a Washingtoni Egyezmény előírásai tesznek korlátozásokat, hanem a **13/2001. KöM rendeletben** előírtak is. E szerint a Magyarországon **védegettnek, illetve fokozottan védegettnek nyilvánított vadfajok trófeáinak behozatalához és otthoni tartásához az illetékes nemzeti park engedélye is szükséges**. A trófea-behozatal esetében leggyakrabban előforduló fajok: fűrj, nyárilúd, nyírfajd, siketfajd, farkas, hiúz, közönséges hód, barnamedve, vadmacska, alpesi zerge, kőszáli kecske, pireneusi zerge.

A **41/1997. (V. 28.) FM rendelet 96. §. (2) bekezdése** alapján, a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium **előzetes állategészségügyi engedélyével** hozhatók be az országba haszonállatok, vadon élő állatok, védett állatok, továbbá az elejtett állatok trófeái is.

A trófeát a származási országból származási és egészségügyi bizonyítványnak kell kísérnie. Célszerű, ha a vadász ezt már magával viszi, vagy a trófeák (bőrök) indítása előtt a feladónak megküldi (az okmány mintája megtalálható az FVM honlapján). A trófea behozatalakor, ha Észak-Amerika vagy Európa a származási hely, más okmány nem szükséges.

Amennyiben a trófea (bőr) a világ más tájairól származik, előzetesen engedélyt kell kérni a behozatalhoz. A kérelemnek tartalmaznia kell a vadász nevét, laccímét, tételesen a faj felosztását, darabszámát, a származási helyet, a határátlépés helyét, a trófea későbbi tárolási helyét, a trófeák várható érkezését. Az engedély kiadásának határideje 30 nap. Az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló **1957. évi IV. törvény 15. § (5) bekezdése** szerint a határidő indokolt esetben, egy ízben legfeljebb 30 nappal meghosszabbítható. Erről – kérelemre indult eljárás esetén – az ügyfelet értesíteni kell. Az engedélyt az *FVM Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrzési Főosztályán* kell kérni (1055 Budapest, Kossuth tér 11. tel: 1-301-4498).

Ide kapcsolhatók az **1996. évi LV. törvény végrehajtási rendeletének** (72/2004. (V. 4.) FVM rendelet) **45. §-ában** foglalt előírásai.

- (1) A vadászható madárfajok elejtett egyedeit *szállítani és értékesíteni*, az ország területéről kivinni, az országba behozni, valamint az ország területén átszállítani úgy szabad, ha a madár egyik szárnyán a vadfaj meghatározásához szükséges mértékben a tollazatot meghagyták.
- (2) A vadászható madárfajok esetében *kereskedelemnek minősül* vadászonként és vadfajonként a tíz darabot meghaladó mennyiségű vadászható madárfaj értékesítése. A vadászható madárfajok közül *tilos kereskedelmi tevékenységet folytatni* a böjti réce, a kerce réce, a balkáni gerle, a szarka, a szajkó, a dolmányos varjú, a nagy lilik és az erdei szalonka egyedeivel.

3.5. Riói Egyezmény

Biológiai Sokféleség / Biodiverzitás

A Biológiai Sokféleség egyezményt **1992. június 13-án** írták alá **Riό de Janeiróban**. 1993-ban lépett hatályba, számunkra 1994-től hatályos. Az egyezmény szelleméhez hazánk kötelezettséget vállalt a magyarországi fajok, biológiai sokféleségének megőrzésére. Az egyezmény angol neve alapján, Convention on Biodiversity, CBD rövidítéssel is ismert.

A Riói Egyezmény alapvető ***célkitűzése a biológiai sokféleség (biodiverzitás) megőrzése, komponenseinek fenntartható használata és a genetikai erőforrások hasznosításából*** – azaz a vadon élő élővilágból – ***származó előnyök igazságos, és méltányos elosztása***, beleértve a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférhetőséget, a vonatkozó technológiák megfelelő átadását is. Ennek érdekében a fejlett országoknak támogatniuk kell a fejlődő országokat ismeretek, eljárások átadásával és pénzügyileg is.

Nemzeti stratégiákat, terveket vagy programokat kell kidolgozni a biológiai sokféleség megőrzésére, és azok védelmét és fenntartható hasznosítását integrálni kell a szakmapolitikai tevékenységbe és az ágazati tervekbe. Ez természetesen vonatkozik a vadgazdálkodási tevékenységre is.

1. táblázat:

A nemzetközi természetvédelmi egyezmények

	Ramsari Egyezmény	Berni Egyezmény	Bonni Egyezmény*	Washingtoni Egyezmény	Riói Biodiverzitás Egyezmény
Elfogadás	1971. 02. 02.	1979. 09. 09.	1979. 06. 23.	1973. 03. 03.	1992. 06. 05.
Helyszín	Ramsar (Irán)	Bern (Svájc)	Bonn (NSZK)	Washington (USA)	Rio de Janeiro (Brazília)
Hatályba lépés	1975. 12. 21.	1982. 06. 01.	1983. 11. 01.	1975. 07. 01.	1993. 05. 25.
Szervezet	Nemzetközi Természetvédelmi Szövetség	Európa Tanács	ENSZ Környezetvédelmi Program	ENSZ Környezetvédelmi Program	ENSZ Környezetvédelmi Program
Letéteményes	ENSZ Nevelési Tudományos és Kulturális Szervezet	Európa Tanács	NSZK	Svájc	ENSZ Főtitkár

Magyarország részéről

Aláírás:	-	-	-	-	1992. 06. 13.
Megerősítés Jóváhagyás	1979. 04. 11.	1989. 11. 16.	1983. 07. 12.	1985. 08. 27.	1994. 02. 24.
Hatályba lépés	1979. 08. 11.	1990. 03. 01.	1983. 11. 01.	1985. 08. 27.	1994. 05. 25.

A **Bonni Egyezményhez** (CMS) kapcsolódóan a természetvédelmi egyezmények sorába tartozik a CMS titkársága által 1993-ban, majd 1994-ben tett javaslatok alapján kidolgozott és 1995-ben (Bonnban) megkötött **AEWA** (Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) egyezmény is, amely az Afrikai-Eurázsiai vonuló vízimadarak védelmét tűzte ki célul. Az egyezményt Magyarország 2002-ben ratifikálta.

III. A NEMZETKÖZI TERMÉSZETVÉDELMI EGYEZMÉNYEK HAZAI JOGSZABÁLYI HÁTTERE

Az **1996. évi LV. törvény** természet- és vadvédelmi szempontú értékelésekor eleve meghatározó az a tény, hogy az Országgyűlés 1996. június 18-i ülésnapján három olyan törvényt fogadott el, amelyek más-más aspektusból ugyan, de a természeti értékeink, természeti erőforrásaink védelmét és az azokkal való gazdálkodás szabályait tartalmazzák. Ezek a *természet védelméről* szóló **1996. évi LIII. törvény**, az *erdőről és az erdő védelméről* szóló **1996. évi LIV. törvény**, és a *vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról* szóló **1996. évi LV. törvény**. Az **1996. évi LV. törvény**, abból a felismerésből kiindulva rendelkezik a vadállomány védelme és ésszerű hasznosítása érdekében arról, hogy a vadon élő állatfajok, így a vadászható fajok és egyedei a Föld megújuló természeti erőforrásainak pótolhatatlan részét képezik.

A törvény kimondja, hogy a vadászati jog gyakorlásával, hasznosításával kapcsolatos kötelezettségeket és jogokat a természetvédelemre vonatkozó külön jogszabályok rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni. Ennek megfelelően bizonyos vadgazdálkodási és/vagy vadászati intézkedések megtételéhez a törvény a természetvédelmi miniszter egyetértését, illetve a természetvédelmi hatóság előzetes szakhatósági hozzájárulását írja elő.

Az **1996. évi LV. törvény** jogszabályi rendelkezései magukba foglalják azoknak a nemzetközi természetvédelmi egyezményeknek szellemiségét és rendelkezéseit, amelyekhez Magyarország a törvény elfogadását megelőzően csatlakozott.

1. A nemzetközi természetvédelmi egyezményeknek a vad és élőhelyének védelmére, illetve a vadászható vadfajok hasznosítására vonatkozó legfontosabb rendelkezései

1.1. Berni Egyezmény

- a vadon élő állatok természetes élőhelyei védelmének biztosítása,
- a veszélyeztetett, sebezhető, illetve vonuló vándorló fajok védelme (a vándorló fajok esetében kiemelten kezelendő a vonulási útvonalak, a telelő-, állomásozó-, etető-, szaporodó- és vedlőhelyek védelme,
- megfelelő és szükséges jogi, illetve adminisztratív intézkedések megtétele a vadon élő állatfajok speciális védelme érdekében,
- a III. függelékben feltüntetett fajok védelmének biztosítása céljából a kihasználás szabályozása (tilalmi időszak kijelöléses, időszakos és helyi tiltások),
- az állatok élő- vagy holt állapotban történő, illetve származékai kereskedelmének, szállításának, eladásának szabályozása,
- egyes vadfajok szigorúan ellenőrzött feltételek közötti szelektív és korlátozó mértékű elfogásának, tartásának és szabályozott módon való bölcs hasznosításának lehetővé tétele.

1.2. Ramsari Egyezmény

- a vándorló vízimadár állomány megóvásának, a vándorlással érintett élőhelyek gondozásának és célszerű felhasználásának kötelezettsége,

- a vízimadarak megóvásának elősegítése a vízi-élőhelyek védett területté való nyilvánításával,
- a vadvizek vízimadár állományának növelése.

1.3. Bonni Egyezmény

- kedvezőtlen védelmi helyzetű vándorló fajok védelme,
- célszerű és szükséges intézkedések megtétele a veszélyeztetett vándorló fajok, valamint tartózkodási helyeik megóvása érdekében,
- élőhelyek védelme, helyreállítása,
- a vándorló fajokra nézve ártalmas idegen fajok telepítésének szigorú ellenőrzése,
- helyes ökológiai alapon álló intézkedések bevezetése a vándorló fajok hasznosítása érdekében,
- a tiltott zsákmányolás megszüntetését szolgáló intézkedések meghozatala.

1.4. Washingtoni Egyezmény

- a védett fajok kereskedelmének szabályozására vonatkozó rendelkezések,
- a kereskedelem által veszélyeztetett fajok élőhelyeiken történő megőrzése és védelme.

1.5. Riói Biodiverzitás Egyezmény

- a biológiai sokféleség megőrzésének és fenntartható hasznosításának elősegítése,
- az ökológiai rendszerek természetes élőhelyei védelmének és a fajok életképes populációinak természetes környezetben való fenntartása,
- az élőhelyeket vagy fajokat veszélyeztető idegen fajok betelepítésének ellenőrzése.

*A nemzetközi természetvédelmi egyezmények rendelkezései beépültek „A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról” szülő **1996. évi LV. törvény** vadvédelmi előírásaiba:*

Az **1996. évi LV. törvény I. fejezetének 1. § (2) bekezdése** értelmében a vadászható vadfajok körét a földművelésügyi miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben, rendeletben állapítja meg. A szabályozás figyelembe veszi az 1986. évi 6. számú törvényerejű rendelettel kihirdetett Bonni Egyezmény, valamint az 1990-ben kihirdetett Berni Egyezmény rendelkezéseit (Berni Egyezmény 4. cikk (3), 7. cikk (2), (3), 9. cikk (1), illetve a Bonni Egyezmény V. cikk).

Az ismertetett Egyezmények a vadon élő állatokat a Föld természeti rendszerének részeként kezelik, amelyeket az elkövetkező generációk számára meg kell őrizni. Ennek értelmében az **1996. évi LV. törvény** elfogadja, és következetesen végig viszi azt az elvet, hogy *a vadon élő állatok nem lehetnek csak egy nemzet vagyónának részei, valamint a vadon élő állatok, természetes élettere – vándorlásuk folytán – nem szorítható közigazgatási határokhoz.* A törvény nemcsak a vadonélő állatokról, hanem élőhelyükről, illetve azok védelméről is rendelkezik, abból a megfontolásból, hogy az állatokat, így a vadászható fajokat is a szabályozás szintjén a biológiai életközösség részének tekinti.

Az **1996. évi LV. törvény II. fejezete a vad és élőhelyének védelméről** rendelkezik. E fejezetben számos helyen a különböző védelmi szabályok, feladatok és tilalmak törvényi megfogalmazása, közvetlenül vagy közvetve az egyes nemzetközi természetvédelmi egyezmények rendelkezéseivel teljes mértékben, összhangban van.

A **törvény 28. § (2) bekezdése** kimondja *a vad nyugalmának kötelező megóvását*, illetve a **(3) bekezdés** azt mondja ki, hogy „*A vad védelme érdekében tilos a vad búvó-, lakó- és táplálkozási-, valamint szaporodási és költési helyét zavarni*”. Ez a rendelkezés magában foglalja a Berni Egyezmény 4. cikk 3. pontjában és a 6. cikkben megfogalmazott előírásokat, amelyek kiemelten kezelik a vonulási útvonalak, azaz a telelő-, állomásozó-, etető-, szaporodó- és vedlőhelyek, valamint a vadon élő állatfajok speciális védelmének biztosítását.

A **törvény 30. § (1) bekezdése a vad nem élvefogó csapdázási módszerrel**, (így különösen csapóvas, hurok, horog alkalmazásával), *valamint veremmel, méreggel való elfogásának és elpusztításának tilalmát* a Berni Egyezmény IV. függelékében foglaltakkal összhangban mondja ki.

Itt kell megemlíteni, hogy 1991. november 4-én a Közösség **3254/91/EGK számon rendeletet** adott ki a lábfogó csapóvasnak közösségen belüli használatának tilalmáról.

A rendelet hatálya kiterjed a kíméletes csapdázási szabványoknak nem megfelelő módszerekkel való elejtést alkalmazó országokból származó egyes vadon élő állatfajok prémjének és belőlük előállított áruknak a Közösségbe történő behozatal tilalmára is.

A rendelet alapját az Európai Gazdasági Közösség által a **82/72/EGK határozattal** elfogadott, az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről szóló 1979. szeptember 19.-i Berni Egyezmény képezi, ami egyes fajok esetében megtiltja a befogás és elejtés valamennyi megkülönböztetés nélküli eszközének, - beleértve a csapóvasakat – használatát, amennyiben ez utóbbit széleskörű vagy nem szelektív befogásra és elejtésre alkalmazzák.

A rendelet kimondja, hogy a **lábfogó csapóvasak használatát a Közösségen belül meg kell tiltani**, és olyan intézkedéseket kell hozni, amik lehetővé teszik az olyan országokból származó bizonyos állatfajokból készített prémek behozatalának tilalmát, ahol még használnak lábfogó csapóvasakat, vagy ahol a csapdázás módszerei nem felelnek meg a nemzetközileg elfogadott kíméletes csapdázási szabványoknak.

A rendelet alkalmazásában a „lábfogó csapóvas” olyan céllal tervezett eszköz, ami az állat egy vagy több végtagjára szorosan záródó fogas kapcsok segítségével visszatartja, vagy elfogja az állatot, megakadályozva a végtag vagy végtagok kihúzását a csapdából.

A lábfogó csapóvasak használatát a Közösségben legkésőbb 1995. január 1-jéig betiltják.

1995. január 1-jétől a rendelet I. mellékletében felsorolt állatfajok prémjének, mint pl. kanadai hód, vidra, farkas, coboly, hermelin, hiúz stb. és a II. mellékletben felsorolt más áruknak (nyersbőr, szárított, sózott, pácolt stb. bőrök, nyersszőrme, kikészített szőrme, szörtelenített bőrök stb.) – amennyiben azok az I. mellékletben felsorolt fajok prémjét tartalmazzák – a Közösségbe történő behozatala tilos, kivéve, amennyiben a Bizottság úgy határoz, hogy az országban, ahonnan a prém származik:

- a lábfogó csapóvas használatát megtiltó megfelelő közigazgatási vagy jogi rendelkezések vannak hatályban; vagy
- az I. mellékletben felsorolt fajok csapdába ejtési módszerei megfelelnek a nemzetközileg elfogadott kíméletes csapdázási szabványoknak.

A **30. § (2)** bekezdése azonban a következőkre ad lehetőséget: „*Humán- vagy állategészségügyi indokok alapján a vadászati hatóság – a természetvédelmi hatóság előzetes szakhatósági hozzájárulásával – engedélyezheti nem élve fogó csapda, illetve – a mérgező hatású anyagok használatára vonatkozó szabályok figyelembevételével – szelektív – mérég alkalmazását*”.

Ez az előírás teljes egészében összhangban van az **1996. évi LIII. törvény 9. §-ának (2) bekezdésében** előírtakkal, mely szerint: „*Tilos a vadon élő szervezetek gyűjtésének, pusztításának, vadon élő állatok befogásának, életük kioltásának olyan eszközét és módszerét használni, mely válogatás nélküli vagy tömeges pusztulásukkal, sérülésükkel, kínzásukkal jár*”.

A törvény új alcímként, a **30. §-t** megelőzően, felveszi a „*Tiltott vadászati módok*” címet, mely fejezetben belül a törvénymódosítás új rendelkezése, hogy míg eddig szelektív mérég alkalmazására – megfelelő engedélyek és szakhatósági hozzájárulás mellett – csak humán, vagy állategészségügyi indokok alapján kerülhetett sor, a jövőben ezek megtartása mellett, a vadgazdálkodási indok is alapul szolgálhat a szelektív mérég alkalmazásához. Természetesen az engedélyezés továbbra is a vadászati hatóságok hatáskörébe tartozik.

A róka füstgyertyás módszerrel történő gyérítésének, illetve a szarka és a dolmányos varjú injektált tojással történő gyérítésének engedélyezése:

A természetvédelmi hatóság a fenti jogszabályok szellemében általában a róka füstgyertyás módszerrel történő gyérítéséhez a szakhatósági hozzájárulását nem adja ki, arra hivatkozva, hogy a **ködgyertyás gyérítés** – mint módszer – **semmilyen engedélyezési okirattal nem rendelkezik**.

Ezért – bár elismerik a róka fokozott apasztásának szükségességét – ezt a módszert nem tartják alkalmazhatónak.

A szárnyas kártevők (amelyek védett madarak tojásait is pusztítják) F-1-es **injektált tojással történő gyérítésére** azonban (mivel a szer a varjúfélékre bizonyítottan szelektív, és az FVM a gyérítési technológia engedélykiratát a kívánalmaknak megfelelően módosította), csekély mértékben és megfelelő korlátozásokkal **engedélyt ad a természetvédelmi hatóság**. Ezek a korlátozások a következők:

Védett természeti területen, illetve annak védőövezetében a módszer nem alkalmazható.

Holló fészkelési területén és annak védőövezetében (10 km-es körzetben) a módszer nem alkalmazható. Az alkalmazás során védett madár, különösen a holló és vetési varjú nem károsodhat.

A fenti készítmények védett természeti területeken történő felhasználását az **1996. évi LIII. törvény 38. §-ának (1) bekezdése**, illetve annak **g) pontja** szabályozza, mely szerint „*Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges, különösen: növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához.*”

A védett természeti területre érvényesített tiltástól azonban csak különösen indokolt esetben lehet eltekinteni.

A vadászható fajok között fel nem sorolt fajok vagy védettek, vagy nem vadászhatóak.

A nem vadászható, de nem védett fajok esetén természetvédelmi hatóság a **341/2004. (XII. 22.) kormányrendelet** 2005. január 1-i hatályba lépéséig az 1997. évi XLI. tv. 37. §-ának (2)

bekezdése alapján járhatott el, a *védett állatfajok esetében*, pedig az **1996. évi LIII. törvényben** foglaltak szerint az alábbiakat alkalmazhatta.

A fenti rendelettel létrehozott Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek átvették a Nemzeti Park Igazgatóságok hatósági feladatait, annak a természetvédelmi és tájvédelmi hatósági feladatok tekintetében a Nemzeti Park Igazgatóságok általános jogutódjává váltak. Szabálysértési ügyekben továbbra is a Nemzeti Park Igazgatóságok járnak el, illetve állami feladatként ellátandó alaptevékenysége körében szakértőként közreműködik – a Felügyelőség megkeresése esetén – a természetvédelmi hatósági, szakhatósági, valamint tájvédelmi szakhatósági eljárásokban.

Ezek szerint a felügyelőség engedélye szükséges a 43. § (2) alapján a védett, illetve – ha nemzetközi egyezmény vagy jogszabály másként nem rendelkezik – nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó állatfaj:

- a) állományának szabályozásához,
- b) egyedeinek gyűjtéséhez, befogásához, elejtéséhez, birtokban tartásához, idomításához,
- c) egyedeinek mesterséges szaporításához,
- d) egyedének kikészítéséhez, preparálásához, a preparátumok birtokban tartásához,
- e) egyedének élőállat-gyűjteményben történő tartásához,
- f) egyedének cseréjéhez, adásvételéhez,
- g) egyedének külföldre viteléhez; onnan történő behozatalához, az országon való átszállításához,
- h) egyede visszatelepítéséhez, betelepítéséhez,
- i) kártételének megelőzése érdekében riasztási módszer alkalmazásához,
- j) egyede fészkének áttelepítéséhez,
- k) egyedének háziasításához.

A **43. §. (5) bekezdése** szerint fokozottan védett fajok esetében, illetve a (2) bekezdés c), g), h), k) pontjában meghatározott tevékenységek engedélyezése során, első fokon a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium jár el.

A **(6) a (2) bekezdés b) pontjában** védett állat befogására, elejtésére irányuló hatósági eljárásban a vadászati, illetve a halászati hatóság szakhatóságként működik közre (1996. évi LV. törvény 38. § (4) bekezdés).

44. § (3) Fokozottan védett növény- és állatfaj élőhelye körül - miniszter által meghatározottak szerint és mértékben – *használati, gazdálkodási korlátozást rendelhet el a felügyelőség.*

Ugyancsak *hatósági jogkör illeti meg a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőséget* az **1996. évi LIII. törvény 31. § (2) bekezdése** alapján a *vadgazdálkodási berendezések elhelyezésénél, vadföldek kialakításánál.*

A felügyelőséget **szakhatósági jogkör** illeti meg, tehát hozzájárulása szükséges az **1996. évi LIII. tv. 39. § (1) bekezdésének f) pontja** alapján a következő esetekben:

- a különleges rendeltetés természetvédelmi érdekből történő megállapításánál (1996. évi LV. tv. 21. §) (a jogot a miniszter gyakorolja),
- a mesterséges vadtenyésztés, zárttéri vadtartás, a vad vadászterületre történő kiengedése esetében (1996. évi LV. tv. 32. § (1) bekezdés),
- a nem honos állatfaj vadászati célú betelepítése esetében (1996. évi LV. tv. 33. § (2) bekezdés) (a jogot a miniszter gyakorolja),
- a vadászati kíméleti területek kijelölésénél (1996. évi LV. tv. 39. § (1) bekezdés),
- a vadkárelhárítás érdekében elrendelt állományapasztásnál (1996. évi LV. tv. 80. § (2) bekezdés).

A felügyelőségek a vadgazdálkodási tevékenység ellenőrzése során:

- Figyelemmel kísérik a vadgazdálkodási berendezések fenntartásának szabályszerűségét, környezetének karbantartását.
- Figyelemmel kísérik a bejelentési kötelezettségek betartását.
- Figyelemmel lesznek a védett és fokozottan védett természeti területek megóvása érdekében előírtak betartására, nevezetesen:
 - a természetes körülmények között kialakult dagonya mellé állítottak-e fel magaslest, és apasztották-e kellő mértékben a vadat,
 - megszüntették-e a vadat a területre vonzó vadászati berendezéseket (etető, sózó, szóró, stb.)?
- Fokozottan védett területen – az elejtett vad kiszállításának kivételével – betartják-e a gépjárművel való behajtás tilalmát?
- Országos jelentőségű védett természeti területen a vadeltartó képesség szinten tartása érdekében – a felülvetés és műtrágyázás kizárása mellett – odafigyelnek-e a rétek és tisztások gondozására?
- A vadászatra jogosultak a természetvédelmi hatóság illetékes helyi egységével alakítanak-e ki folyamatos munkakapcsolatot?

Visszatérve az **1996. évi LV. törvény 30. §-ára** közismert, hogy az Alkotmánybíróság megsemmisítette a korábbi törvényben **a kóbor kutyával, illetve macskával kapcsolatos és azok elpusztítására vonatkozó** törvényi rendelkezést. Az Alkotmánybíróság ezen megsemmisítő döntésében a megfogalmazás pontatlanságára, annak alkotmányellenes voltára hívta fel a figyelmet, ugyanakkor nem vitatta, hogy meghatározott esetben a kóborló kutyák, illetve macskák veszélyt jelentenek a vadállományra. A kóborló macskák, különösen a fészkelő énekesmadarak állományaiban okoznak mérhetetlen károkat. A jogalkotó az Alkotmánybíróság iránymutatásának megfelelően, újrafogalmazta a kóbor kutyákkal és macskákkal kapcsolatos rendelkezéseket a **Vtv. 30. §. (3)-(4) bekezdéseiben**, melyek a következők:

„(3) A vadászterületen a vadász a vadállomány védelme érdekében – a vad elfogására, elejtésére megengedett vadászati eszközzel – elfoghatja, vagy elejtheti:

- a)** a vadat űző kutyát, ha a vad sérelme másként nem hárítható el, illetve
- b)** fertőzés további terjedése, vagy másként el nem hárítható támadás megakadályozása céljából a kutyát vagy macskát, ha a tulajdonosának felderítésére nincs közvetlen lehetőség.

(4) A (3) bekezdésben foglaltak nem vonatkoznak a felismerhető jellel ellátott, rendeltetésüknek megfelelően alkalmazott vadászkutyákra, valamint a vakvezető kutyára.

Feltétlenül fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a vadászterületen tartózkodó kóbor állat elpusztítására – ha az egyéb, a törvényben megjelölt feltételek nem állnak fenn – a vadász nem jogosult.

A **törvény 33. § (2) bekezdése** szerint vadászterületen *Magyarország állatföldrajzi környezetében nem honos állatfaj vadászati célú telepítését* a földművelésügyi miniszter csak a természetvédelemért felelős miniszter egyetértésével engedélyezheti, mivel a nem honos vadfaj betelepítése közvetlenül befolyásolhatja a természetes életközösségeket. E törvényi intézkedés figyelembe veszi a Riói Biodiverzitás Egyezmény 8. cikkelyének h. pontjában foglaltakat, amely a részes országoknak az élőhelyeket vagy fajokat veszélyeztető idegen fajok betelepítésének ellenőrzési kötelezettségére vonatkozik. Továbbá figyelembe veszi a Bonni Egyezmény V. cikkében foglalt, „*a vándorló fajok vonatkozásában ártalmas idegen fajok betelepítésének szigorú ellenőrzésére*” vonatkozó kötelezettséget is.

Magyarország a **Riói Biodiverzitás Egyezmény** megkötésével kötelezettséget vállalt a biológiai sokféleség fenntartására. Az Egyezmény 10. cikkelyének b. pontjában megfogalmazott követelmény az alapja a **törvény 34. § (1) bekezdésében** foglalt, a biológiai sokféleség fenntartására vonatkozó előírásnak. A **törvény 34. § (3) bekezdésének** egyezményi háttere a Riói Biodiverzitás Egyezmény 8. cikkelyének a. pontjában megfogalmazott kötelezettség, amely az „*in situ*” védelem érdekében előírja, hogy a „*biológia sokféleség megőrzése érdekében speciális intézkedéseket kell tenni*”.

A **törvény 35. § (3) bekezdése**, amely a vad és élőhelyének védelmére előírt kötelezettségek teljesítésének elmulasztása miatt hatósági feladatokat szabályozza, a Bonni Egyezmény 4. cikk 1. pontjában foglaltak szerint rendelkezik, miszerint „*...megteszi a megfelelő és szükséges jogi és adminisztratív intézkedéseket a vadon élő növény- és állatfajok élőhelyi védelmének biztosítására...*”

A vadvédelmi tevékenységek sorába illeszkedik a **vadászati idény és vadászati tilalmi idő**, az egyes vadfajok vadászati idejének megállapítása is, amely a **törvény 38. § (1) bekezdésében** a Berni Egyezmény 7. cikk 2. és 3. pontjának, illetve a 9. cikk 1. pontjának rendelkezéseivel van összhangban.

A **törvény 39. § (1) bekezdése** kíméleti terület kijelölésével kapcsolatban a Bonni Egyezmény 7. cikk 3/b pontjára utal, míg a törvény ugyanezen §-ának **b) pontja** a Bonni Egyezményben foglaltak teljesítését jelenti és a Ramsari Egyezmény 2. cikk 6. pontjával, illetve a Bonni Egyezmény 4. cikk 3. pontjával összhangban szabályozza a vizivad fészkelési és vonulási területén kijelölhető vadászati kíméleti területeket.

Az **1996. évi LV. törvény** vadgazdálkodással kapcsolatos tartalmi rendelkezései közül a **41. § (1) bekezdése**, amely a **vadállomány és élőhelye védelmének, fennmaradása hosszú távon való biztosításának érdekében folytatandó tervszerű vadgazdálkodási tevékenység folytatását** mondja ki a Berni Egyezmény 9. cikk 1. pontjával áll összhangban.

A tervszerű vadgazdálkodási tevékenység alapvetően a vadállomány és élőhelyének védelmét jelenti a vadállomány szabályozásával együtt, mivel csak ez biztosíthatja, hogy a vadállomány – a maga biológiai sokféleségével – a jövő generációk számára is megőrizhető legyen.

A vadgazdálkodás, a vad és élőhelye védelmének országos szintű szabályozása érdekében a **törvény 48. § (1) bekezdése** szerint, a miniszter állami feladatként **Vadgazdálkodási Adattár**at tart fenn és működtet, amellyel, mint „*megfelelő és szükséges jogi és adminisztratív intéz-*

kedéssel” a Berni, a Bonni és a Riói Biodiverzitás Egyezmények rendelkezéseinek is megfelelően.

A **törvény 67. és 68. § -a** a vadvédelmi, természetvédelmi és állatvédelmi szempontoknak megfelelően, a Berni Egyezmény IV. függelékével összhangban a vadászat során alkalmazható vadászati eszközökre, ezek használati módjaira részletező előírásokat fogalmaz meg.

Ide tartozik, hogy az orvvadászat ügyében 2004-ben döntött az Országgyűlés a 2004. évi X. törvényben a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról.

*„Állatkínzás **266/B. §.** megvalósítja:*

- (1) aki
 - a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodást vagy pusztulását okozza,
 - b) állattartóként, háziasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.
- (2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik, vagy horgászik.”

A vadászat eszközei vadfajoktól függően kerültek megállapításra. Ez szorosan összefügg a **törvény 56. § (1) és a 67. § (1-6) bekezdésének** azon rendelkezéseivel, miszerint a vadnak csak a törvényben engedélyezett eszközzel történő elejtése, elfogása minősül vadászatnak.

A vadászat fogalmát (**56. § (1) bekezdés**) a módosítás kiegészíti azzal a meghatározással, hogy a törvényben felsorolt cselekmények csak akkor minősülnek vadászatnak, ha azokat vadászterületen fejtik ki.

*Ide tartozik a vadászati törvény végrehajtási rendeletének **Vhr. 58. § (2) bekezdése** is.*

- (1) Apróvadat sörétes vadászlőfegyverből kilőtt söréttel, nagyvadat golyós vadászlőfegyverrel szabad elejteni. Vadászati célra legalább 2 mm-től legfeljebb 4,5 mm-ig terjedő átmérőjű sörét használható.
- (2) Az **1. § bb) pontjában** felsorolt apróvadfajokra vadászlőfegyverből kilőtt söréttel és golyós vadászlőfegyverrel is lehet vadászni. Vaddisznóra, rókára, borzra, aranyakálra, nyestkutyára, mosómedvére sörétes vadászlőfegyverből kilőtt golyóval is lehet vadászni.
- (3) Vadbefogó hálóval kizárólag a zárttéri tenyésztésből származó kibocsátott fácán, továbbá a mezei és üregi nyúl, gímszarvas, dámszarvas, muflon, valamint őz fogható be.
- (4) Nagyvadat a **Vtv. 67. § (1)-(2) bekezdéseiben** meghatározott vadászati eszközzel lehet elejteni.

Vhr. 59. § (1) Az 5. számú melléklet II. részében felsorolt vízi élőhelyeken **2005. augusztus 15-től az ólomsörét használata vízivad vadászat során tilos**. A felsorolt vízi élőhelyek határain vízivad vadászat oly módon folytatható, hogy a tilalommal érintett területre a kilőtt ólomsörét ne hulljon vissza.

(2) A Vtv. 68. § (1) bekezdésének b) pontja alkalmazásában a két tölténynél nagyobb tárkapacitású, (melyben egyidejűleg háromnál több lőszer tartható), félautomata (öntöltős), sörétes vadászfegyver használata vadászaton tilos. A két tölténynél nagyobb tárkapacitású, félautomata (öntöltős), sörétes vadászfegyver használata során a tárreduktor alkalmazása kötelező.

A **törvény 68. és 71. §-ának (1) bekezdései** összhangban állnak a nemzetközi természetvédelmi egyezmények azon rendelkezéseivel, amelyek **tiltják az egyes vadászati segédeszközök használatát vagy vadászati módok alkalmazását** (pl. a mesterséges hang- és szaganyagok használatának, vagy a falkavadászatnak tiltása).

A módosítás a **Vtv. 68. §-át** megelőzően bevezeti a „*Tiltott vadászati eszközök*” alcímet, majd ezt követően a **68. §. (1) bekezdésében** tételes felsorolását adja annak, mi minősül tiltott vadászati eszköznek. Kimondja, hogy:

„(1) *E törvény alkalmazásában tiltott vadászati eszköznek minősül:*

- a) a mérgezett hegyű és robbanó fejú nyílvessző,
- b) a számszeríj,
- c) az e törvény előírásainak meg nem felelő vadászíj, illetve nyílvessző,
- d) a lőfegyverre szerelt hangtompító eszköz,
- e) a gímszarvasra, dámszarvasra, muflonra, valamint őzre történő vadászat esetén a sörétes vadászlőfegyver.”

A módosítás a **71. § (1) bekezdésében meghatározza, hogy milyen cselekmények minősülnek a vadászat rendje megsértésének:**

- a) a légi járműből, mozgásban lévő motoros járműből vagy járműről, továbbá az óránként öt kilométert meghaladó sebességgel közlekedő vízi járműből,
- b) a vízivad vadászatának kivételével a lessgödörből,
- c) a vízivad vadászatának kivételével a vízi járműből,
- d) a fényszóró engedély nélküli használatával, valamint
- e) a gímszarvasra, a dámszarvasra, az őzre, illetőleg a muflonra hajtóvadászat keretében történő vadászat, továbbá
- f) a falkavadászat,
- g) az érintett vadászra jogosultak közötti megállapodás hiányában a szomszédos vadászterület határától számított háromszáz méteren belüli lesvadászat,
- h) vadászati idénytől függetlenül az olyan időpontban történő vadászat, amikor a vad menekülési lehetősége bármilyen természeti ok miatt jelentősen korlátozott,

- i) a vaddisznó és a róka vadászatának kivételével a csillagászati napnyugtát egy órával követő és a csillagászati napkeltét egy órával megelőző időpontok közötti vadászat (a továbbiakban: éjszakai vadászat).

A fentiekben írtakon túlmenően, a módosítás a vadászat rendje megsértésének további eseteit a **Vtv. 71. §. (2) bekezdésében** az alábbiak rögzítik:

„(2) A vadászat rendje megsértésének minősül továbbá az alábbi eszközökkel történő vadászat:

- a) az önműködő (automata) és öntöltő (félautomata) golyós lőfegyver,
- b) az öntöltő (félautomata) sörétes vadászlőfegyver, amelyben egyidejűleg 3-nál több lőszer van,
- c) vaddisznó vadászata esetén – a sörétes vadászlőfegyverből kilőhető golyóval történő vadászat kivételével – a sörétes vadászlőfegyver,
- d) gímszarvasra, dámszarvasra, muflonra történő vadászat esetén a 2.500 joule-nál kisebb csőtorkolati energiájú vadászlőszer, őzre történő vadászat esetén az 1.000 joule-nál kisebb csőtorkolati energiájú vadászlőszer,
- e) az elektronikus eszköz,
- f) a vad megtevesztésére alkalmas elektronikus akusztikai eszköz,
- g) a vad megtevesztésére alkalmas mesterséges szaganyag, valamint a megcsonkított élő csaliállat.”

E tiltások közös eredője az, az etikai alapállás, miszerint **a vad számára is biztosítani kell a menekülés esélyét**. Éppen ezért az engedélyezett vadászati módoknak még a technika rohamos fejlődése ellenére sem szabad túlságosan eltérnie a hagyományos vadászati módoktól.

Ezért a törvény a motoros járműről történő vadászatot még az őz esetében sem engedi meg, de a lovas kocsis barkácsolásra ez a korlátozás nem vonatkozik. Itt is érvényes azonban az a szabály, hogy **mozgásban lévő járműről tilos lövést leadni**.

Érdekes problémát vet fel a törvény **71. § (1) bekezdésének h) pontja**. E szerint „*tiltott vadászati módnak minősül a vadászati idénytől függetlenül az olyan időpontban történő vadászat, amikor a vad menekülési lehetősége bármilyen természeti ok miatt (árvíz, magas hó stb.) jelentősen korlátozott*”. Ezzel kapcsolatban felmerülhet az a kérdés, hogy ezt a rendelkezést a **vadaskertben történő vadászat** alkalmával mennyiben kell, vagy lehet alkalmazni. Ebben az esetben ugyanis a vad menekülési lehetősége eleve korlátozott a bekerítés eredményeként. Felmerülhet még az a kérdés is, hogy milyen megítélés alá essen az a vad, amely pl. **tenyészkertről** került vadászati hasznosításra a vadaskertbe. Előfordulhat ugyanis, hogy ezek az állatok oly mértékben hozzászoknak az ember közelségéhez, hogy a vadász megjelenése nem váltja ki belőlük a menekülési reflexet. Így tulajdonképpen a korábbi tartási körülményeik miatt teljesen kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek, s vadászatuk etikussága megkérdőjelezhető.

A fenti kérdések, problémák részbeni feloldása és elkerülése érdekében az **1996. évi LV. törvény 79/2004. (V. 4.) sz. végrehajtási rendelete** meghatározza [17. § (1) bekezdés], hogy a vadászati célú **vadaskert legkisebb kiterjedése vaddisznó, illetve muflon esetében 200 ha, más nagyvadfajok esetében 500 ha**.

Az éjszakai vadászat korlátozásával kapcsolatos **71. § (1) bekezdés i) pontjáról** elmondható, hogy a szabályozás a nemzetközi gyakorlatot veszi át.

A **törvény 90. §-a** a mindenkori földművelésügyi miniszter egyes *szervezési, irányítási és hatósági feladatait* foglalja össze. Rendezi a vadgazdálkodással, a vad és élőhelyének védelmével, továbbá a vadászattal összefüggő kormányzati hatásköröket, összhangban a nemzetközi természetvédelmi egyezményekből Magyarországra háruló kötelezettségekkel.

Az **1996. évi LV. törvény 18. paragrafusba** építette be a Berni, a Bonni, a Ramsari és a Riói Egyezmények rendelkezéseit. Kivételt a Washingtoni Egyezmény jelent, mert a védett vadfajok kereskedelmének szabályozására vonatkozó rendelkezések nem jelennek meg a törvényben. Ugyancsak hiányzik a Berni Egyezmény hasonló jellegű rendelkezése a 7. cikk (3) bekezdés c) pontja is.

Ezek hiánya azonban nem jelent a jogalkalmazás során gondot, mert a kereskedelem által veszélyeztetett fajok élőhelyeiken történő megőrzésére, védelmére vonatkozó kötelezettségek érvényesítésére az **1996. évi LIII. törvény 5. § (4) bekezdése** nyújt lehetőséget.

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló **1996. évi LV. törvény** nem csupán a nemzetközi egyezmények követelményeinek elfogadását szabályozza, hanem a rendelkezésekből fakadó kötelezettségek elmulasztása esetére bevezette a *bírság* jogintézményét is. Ennek megfelelően a **törvény VI. fejezetének 83. § (1) bekezdésének e) pontja** kimondja, hogy *„a vadászati hatóság határozata alapján vadgazdálkodási bírságot köteles fizetni a jogosult akkor, ha nem tesz eleget a vadállomány védelmével, fenntartásával, valamint az élőhely védelmével kapcsolatos... kötelezettségeinek”*.

A törvény 84. § (1) bekezdése alapján vadvédelmi bírságot köteles fizetni:

- a) a vadászterületnek minősülő föld használója, ha nem tesz eleget a vadállományban okozott kár megelőzésével kapcsolatos kötelezettségeinek,
- b) a vadász, ha a vadászat rendjét megsérti,
- c) aki a vadat szándékosan kínozza,
- d) a vadász, ha az általa sebzett vagy az egyébként súlyosan beteg vad elejtése céljából nem teszi meg a szükséges intézkedéseket,
- e) aki a vadat tiltott vadászati eszközzel, illetve módon fogja vagy pusztítja el,
- f) aki a vadat tiltott módon zaklatja,
- g) aki jogosulatlanul vadászik,
- h) aki a jogszerű vadászati és vadgazdálkodási tevékenységet akadályozza.

További, a vadgazdálkodást és a vadvédelmet közvetlenül befolyásoló és Magyarország részéről a vadászat jogi környezetét módosító, korszerűsítő intézkedések megtételét kiváltó hatású volt az EU természetvédelmi jogszabályainak végrehajtása, adaptálása is.

IV. AZ EURÓPAI UNIÓ TERMÉSZET- ÉS VADVÉDELMI VONATKOZÁSÚ INTÉZMÉNYEI

Melyek azok az intézmények, amelyek a közösségi szintű természetvédelmi célok megvalósításában töltenek be jelentős szerepet? Elsőként a közösségi jogszabályok megalkotásának kezdeményezéséért felelős, brüsszeli székhelyű **Európai Közösségek Bizottságát (Európai Bizottságot)** kell megemlíteni. Az Európai Bizottság egyik főigazgatósága, a **Környezetvédelmi Főigazgatóság** (korábban XI. Főigazgatóság, „DG XI”) felelős a környezetvédelmi ügyekért, átfogó módon értelmezve és alkalmazva a „környezetvédelmi *acquis*”-t, amely a hazai kormányzati feladatmegosztástól sokban eltér. Jelenlegi szervezetében a **Természetvédelmi és Biodiverzitás Egység** látja el a természetvédelmi jogszabályok végrehajtásának felügyeletét.

A természetvédelmi jogszabályok közösségi végrehajtásában különösen jelentős szerepet tölt be az Európai Bizottság. Az élőhely védelmi irányelv (lásd később) mellékleteinek módosítására például az Európai Bizottságnak kell kezdeményezéseket tenni. A végső döntést azonban a **Tanács** (a tagállamok szakminisztereinek testülete) hozza.

Az élőhely védelmi irányelvvvel kapcsolatos ügyekben az Európai Bizottság döntés-előkészítő munkáját egy ún. **Élőhely Védelmi Szakbizottság** segíti. Az évente többször ülésező testület tagságát tagállamonként egy képviselő alkotja. Az **Élőhely Védelmi Szakbizottságot** szakmai kérdésekben egy – a tagállamok tudományos szakértőiből álló – tudományos munkacsoport segíti. Az **Élőhely Védelmi Szakbizottság** és annak tudományos munkacsoportjával párhuzamosan működik az ún. **Ornis Szakbizottság** és annak tudományos munkacsoportja, amely a madárvédelmi irányelv végrehajtásával kapcsolatos ügyeket vitatja meg. Mindkét testület véleményezi, pl. a LIFE-Nature pályázatokat.

A koppenhágai székhelyű **Európai Környezetvédelmi Ügynökséget (European Environment Agency, EEA)** a Közösség azzal a céllal hozta létre, hogy objektív, megbízható és összehasonlítható adatokat szolgáltatson a tagállamok és a széles közönség számára **Európa környezeti állapotáról**. Az ügynökség figyelemmel kíséri és értékeli a környezetvédelmi jogszabályok teljesülését, továbbá rámutat a végrehajtással és az információbázissal kapcsolatos hiányosságokra. Az **EEA** munkája nem csupán a tagállamok területére terjed ki. A Magyar kormány nevében a Környezetvédelmi Minisztérium és a brüsszeli **Európai Bizottság** 2000. októberében írt alá megállapodást a belépésről: a döntés 2001. szeptember 4-i parlamenti megerősítését követően 2002. január 1-jétől 9 társult ország – köztük Magyarország is – immár tagként folytatja a korábban meghívottként megkezdett munkát.

Az **Európai Bizottság** felügyeleti szerepe mellett a közösségi jogszabályok érvényesítésének legfőbb letéteményesítése a luxemburgi székhelyű **Európai Bíróság**. Az **Európai Bizottság** eljárást követően kezdeményezhet további eljárást a Bíróságon valamely tagállam ellen, pl. egy irányelv jogharmonizációjának elmulasztásáért, annak hiányos teljesítéséért vagy a végrehajtás terén észlelt hiányosságokért.

1. Az Európai Unió természetvédelmi szempontból jelentős jogszabályai

A természetvédelmi jog az EU környezetpolitikájának része. A környezetvédelmi jogi szabályozást be kell építeni valamennyi közösségi politikába. A 2001-ben jóváhagyott **6. Környezetvédelmi Akcióprogram** kiemelt célként jelöli meg **a biológiai sokféleség megőrzését és védelmét**. Az EU természetvédelmi politikája azonban a természetvédelmi vonatkozású tevékenységeknek csak egy meghatározott szintjét és körét öleli át. Vannak egyéb nemzetközi jogi eszközök is, például azok a természetvédelmi egyezmények, amelyekről már korábban

szóltunk, és amelyekhez a tagállamok önállóan csatlakoznak. Ezeknek az Európai Unió, mint közösség is lehet részes fele. A nemzetközi jogi eszközök mellett alapvetően a tagállamok saját jogrendje, természetvédelmi szervezete és programjai szolgálják a természeti értékek megővését. A nemzetközi kötelezettségek talán sohasem fogják, de alapvetően nem is céljuk a nemzeti szintű természetvédelmi tevékenységek egészét teljesen lefedni, mivel sohasem lesznek képesek teljesen figyelembe venni az egyes tagországok eltérő helyzetét és szükségleteit.

Az EU természetvédelmi jogszabályainak megértéséhez és hazai végrehajtásához tisztában kell lenni azok jogi formájával.

2. A Közösségi jogszabályok szintjei és hatályuk

Az Európai Unió jogi alapját, a Közösséget létrehozó Egyezmény, valamint ennek módosításai és kiegészítései, az íratlan közösségi jog és a nemzetközi egyezmények képezik. A közösségi jogrend kialakításának célja, hogy biztosítsa a Közösség célkitűzéseinek elérését. Az Európai Unió csak korlátozott végrehajtó hatalommal rendelkezik, az EU-jogszabályok alapvetően a tagállamokon keresztül hatnak.

Az íratlan közösségi jog nincs kodifikálva és általában a jog alapelveket és szokásjogokat jelent.

A **Közösség részleges nemzetközi jogi személyiséggel rendelkezik**, és ennek megfelelően a kompetenciája körében más országokkal és nemzetközi szervezetekkel egyezményeket köthet. Az így kötött egyezmények a Közösségre és a tagországokra nézve is hatályosak, és a közösségi jog integráns részei.

A Közösség a tevékenységeit különböző szintű (erejű) jogszabályok egymásra épülő rendjében fejt ki. Ezek a *rendeletek* (regulation), az *irányelvek* (directive), *ajánlások* (recommendation) és a *vélemények* (opinion). A közösségi jogban ezek önálló jogi elemek, amelyek a nemzeti jogi intézményekhez nem kapcsolódnak. Az egyes jogszabályoknak az Egyezmény aktuális előírásain kell alapulnia, kivéve az ajánlásoknak és véleményeknek, amelyek azonban nem rendelkeznek kötelező érvénnyel.

A jogszabályok hatálya a következő:

Rendelet (Regulation): A közösségi jogszabályok gyakran alkalmazott formája. Alkalmazásuk teljes körű és teljes egészükben, valamennyi tagállamra vonatkozó kötelező hatályuk van. Mint „*közösségi törvények*”, **mindenkire kötelező az alkalmazásuk, legyen az egyén, tagország vagy közösségi intézmény.** Közvetlenül, minden tagországban hatályosak, és az alkalmazásuk nem kívánja meg saját nemzeti „*bevezető*” jogszabály létrehozását. Az *Európai Közösség Hivatalos Lapjában* való megjelenésükkel az EU tagországaiban is hatályba lépnek. **Céljuk a közösségi jog tagországokban való egységes alkalmazásának biztosítása.** Egyidejűleg azonban az azonos tárgyú nemzeti jogszabályok alkalmazását is kizárják azokban a kérdésekben, amelyek nem kompatibilisek a bennük foglaltakkal.

A vadgazdálkodásra három ilyen rendelet vonatkozik:

- **3254/91 EKG rendelet** a lábfogó csapdák Közösségben való használatának betiltására,
- **1973/92 EKG rendelet** a környezet érdekében folyó programok pénzügyi támogatásának rendszerére,
- **338/97. EKG rendelet** a vadonélő veszélyeztetett állat- és növényfajok kereskedelméről (Washingtoni Egyezmény, CITES).

Irányelv (Directive): *Hatályuk azokra a tagországokra nézve kötelező, amelyekre vonatkozóan hozták őket.* A tanácsi irányelvek vonatkozhatnak egyénekre és több vagy valamennyi tagországra. *A tagországok a tanácsi irányelvekben foglalt célkitűzéseket kötelesek megvalósítani, de saját nemzeti körülményeket figyelembe véve eltéréseket (derogációkat) tehetnek a jogalkotás során.* Példa lehet erre a hörcsög, amely Nyugat-Európában védett, míg hazánkban mezőgazdasági kártevő, gyéríthető. A jogalkotást az adott irányelvben meghatározott időn belül kell elvégezniük, és a saját rendszerüknek megfelelő jogi formát választhatják a leghatékonyabb megvalósítás érdekében. Ennek a formának olyannak kell lenni, amely a nemzeti jogrendben kötelező érvényű és kielégíti a jogi biztonság és jogi tisztaság követelményeit. A tanácsi irányelvek alapján született nemzeti jogszabályok csak a tanácsi irányelvekben foglaltakkal összhangban módosíthatók. *A tanácsi irányelvek elsődleges célja* nem a jogszabályok standardizálása, hanem harmonizálásuk.

A vadgazdálkodást és vadászatot érintő irányelvek a következők:

- **79/409/EGK Irányelv** a vadon élő madarak védelméről,
- **92/43/EGK Irányelv** a természetes élőhelyek és a vadon élő növény és állatvilág védelméről,
- **92/118/EGK Irányelv** az állati eredetű minták és a patogének Közösségbe való beviteléről,
- **91/477/EGK Irányelv** lőfegyverek megszerzéséről és birtoklásáról,
- **92/45/EGK Irányelv** a vad elejtéséről és a vad kereskedelmi forgalomba hozásának a köz- és állategészségügyet érintő kérdéseiről.

Döntés vagy határozat (Decision): *Alkalmazásuk azokra vonatkozóan kötelező, akikre nézve a döntést hozták.* Ez lehet tagország vagy természetes vagy jogi személy. *Céljuk adott körülmények között felmerült kérdések szabályozása.* A vadtrófeák Közösségbe való bevitelének szabályait valamennyi tagállamra vonatkozóan a 92/118 EGK Irányelvhez kapcsolódóan két Tanácsi Döntés szabályozza:

- **92/118/EGK Tanácsi Döntés** az állat- és közegészségügyi követelményekről, amelyek a közösségbe való import és kereskedelem szabályait fektetik le azon termékek esetében, amelyeket a 89/662/EGK Irányelv A (I) melléklete, illetve patogének esetében a 90/425/EGK Irányelv nem szabályoz,
- **96/500/EGK Tanácsi Döntés** azokra az állategészségügyi követelményekre és igazolásokra vagy hivatalos nyilatkozatokra vonatkozóan, amelyek a vadmadarak és patások trófeáinak harmadik országokból való importjához szükségesek, amennyiben nem történt meg teljes taxidermiai (preparátori) kezelésük.

Ajánlások vagy javaslatok és vélemények (Recommendation és opinion): *Nincs kötelező erejük és semmilyen jogosultságot vagy kötelezettséget nem rónak arra, akire vonatkozóan hozták őket.*

3. Az Európai Parlament szerepe

Az Európai Parlament (EP) csak bizonyos jogokkal rendelkezik a közösségi törvényalkotásban. Bár e kör az Európai Unió egyezménye alapján bővült, továbbra is csak behatárolt lehetőségeket biztosít. *Az EP a törvények alkotása során részt vesz az irányelvek, rendeletek és döntések előkészítésében, azok előterjesztéséről állást foglal, és az Európai Bizottságot ezeknek a módosításoknak a figyelembe vételére kéri.*

Az EP a jogalkotás egyszerűsítésére, meggyorsítására keres megoldásokat, ezzel növelve a közösségi jogszabályok alkalmazásának hatékonyságát a tagállamokban és az Unió polgárainak nagyobb megértését a közösségi jogszabályok elfogadására.

Az Európai Parlament a fenti jogszabályokon túl, a természetvédelem területén állást foglalt a fókák védelmének kérdésében, a farkasok és a barnamedve védelmének ügyében, az amazóniai esőerdők védelmében, a Washingtoni és a Bonni Egyezmények közösségi alkalmazásának kérdéseiben, a GATT (Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény) kapcsán a kereskedelmi szabályozás és a természetvédelem kapcsolatát érintő kérdésekben, valamint a tavasz kezdete és a madárfajok vadászidényeinek vége közötti összefüggés kérdésében.

4. Természetvédelmi politika az Európai Unióban

Az EU aktív politikát folytat a talaj, a vizek, a klíma, a levegő, a fauna és a flóra védelme érdekében. A „szubszidiaritás elvével” összhangban a Közösség csak olyan szinten és mértékben foglalkozik az egyes kérdésekkel és tesz lépéseket, amilyen mértékben azok jobban kezelhetők a közösségi szinten és a Közösség által jobban elérhetők, mint a nemzeti és regionális szinteken.

A közösségi környezeti programok kitüntetett része a természetvédelem, és a vadgazdálkodást és a vadászatot érintő közvetlen szabályozás is alapvetően e területhez kapcsolódik.

A gazdasági fejlődés és a népesség növekedése Európában a természetes ökoszisztémák, és a növény- és állatvilág diverzitásának csökkenését okozta. Különösen jelentős a természetes élőhelyek eltűnése, amivel összefügg az is, hogy a Közösség területén ismert állat- és növényfajok jelentős része veszélyeztetett. A természet védelmével kapcsolatos nemzetközi egyezmények közül a Közösség többek között a Bonni Egyezmény (CMS), a Berni Egyezmény, a Washingtoni Egyezmény (CITES) és a Rio de Janeiroi Egyezmény (CBD) tagja.

Valamennyi országban a *vadászengedély beszerzése és évenkénti megújítása* szükséges a vadászat gyakorlásához (legalább az engedélyt helyettesítő bélyeg megvásárlása formájában). Az engedélyezési rendszer a vadászok nyilvántartását, ellenőrzését szolgálja, valamint az engedélyek díjai a költségvetés számára is bevételt jelentenek.

A vadászengedély megszerzését (a vadászat gyakorlását) négy tagállamban kötik *minimális vadászterület meglétének igazolásához* (Ausztria, Belgium, Hollandia és Németország). Az ezekben alkalmazott mértékek (25-300 hektár) a vadpopulációk biológiai sajátosságait figyelembe véve az ökológiai szemléletű vadgazdálkodásra alkalmatlanok.

E tekintetben Magyarország a minimum 3.000 ha nagyságú vadászterületeivel élenjárónak tekinthető az Európai Unióban. Ez a területnagyság a vadvédelem szempontjából is kiemelkedő jelentőséggel bír. ***Magyarországon a vadászterületek átlagos nagysága meghaladja a 7.000 ha-t.***

Hazánkban is a vadászok megfelelő elméleti és gyakorlati ismereteinek biztosításában fontos szerepe van a *vadászvizsgáknak*. A magas szintű szakmai ismeretekkel felvértezett vadászok a vadon élő állatok védelme szempontjából is meghatározó jelentőséggel bírnak. A hagyományos vadászati módok művelőinek (vadászijászok, solymászok) az alap tananyagon kívül külön vizsgát kell tenniük szakmai jártasságuk bizonyítására. *A solymászok természetvédelmi vizsgát is kötelesek tenni. A ragadozó madár tartása és szaporítása külön természetvédelmi engedélyhez kötött.*

5. A vadászati jogszabályok megsértésének következményei

Az elkövetőket rendszerint szigorúan büntetik. A vadászati szabálysértéseknek automatikus büntetési tételei nincsenek, de bírósági döntésekben lehetőség van a **vadorzáshoz használt eszközök elkobzására** (fegyver, gépjármű, stb.) és **szabadságvesztés** is alkalmazható (Görögország, Németország, Olaszország).

Magyarországon a különböző jellegű vadászati szabálysértésekért komoly pénzbírságot vagy szabadságvesztést szabhatnak ki, pl. a *vadgazdálkodási bírság* mértéke trófeás vad esetében a trófea értékétől függően *legalább 20 ezer, legfeljebb 2 millió Ft.*

A szabálysértések megítélésében a természetvédelmi érdekek különös súllyal esnek latba, ami azzal függ össze, hogy a *Madárvédelmi Irányelv* és az *Élőhely Védelmi Irányelv* mellékleteiben a tiltott vadászati eszközöket és módszereket tételesen felsorolja.

Az EU tagállamaiban a kereskedelmi célú vadorzás megakadályozásának fontos eszköze **az élő és lőtt vad kereskedelmének szigorú szabályozása**, amit a két fent hivatkozott tanácsi irányelv szintén szabályoz (kereskedelem az elfogadással és elejtéssel azonos megítélés alá esik). Friss vad általában csak a vadászidény kezdetétől a végét követő néhány napig hozható forgalomba. Külön szabályozzák a tenyésztett vad kereskedelmét, de az eredetet ilyen esetben is igazolni kell. A rendelkezések a felhasználókra is vonatkoznak (éttermek, szállodák, stb.), amelyek tilalmi időben jogi következmények nélkül nem vásárolhatnak nem törvényes eredetű vadat.

6. Vadászati tanácsadó testületek

Németország kivételével valamennyi EU – tagállamban van hivatalos, a vadászati kérdésekben illetékes tanácsadó testület, melyek feladatait és tagjainak összetételét a vadászati törvény határozza meg.

A tanácsadó testületek szerepe, hogy az érintett szervezetek képviselői a vadgazdálkodást és vadászatot befolyásoló elvi és gyakorlati kérdésekben véleményeket mondjanak, javaslatokat tegyenek és így támogassák a felelős miniszter, illetve hatóság döntéseit.

V. A VADGAZDÁLKODÁST ÉS A VADÁSZATOT BEFOLYÁSOLÓ, TERMÉSZET- ÉS VADVÉDELMI IRÁNYELVEK

1. A Tanács 79/409/EGK (1979. április 2.) sz. irányelve a vadon élő madarak védelméről

1.1. Előzmények és célok

A 20. század folyamán a Föld biológiai sokfélesége jelentősen lecsökkent. Ez a folyamat **Európában** különösképpen megfigyelhető, főleg a földrészünkön fészkelő, átvonuló és teelő madárfajokon keresztül. Ezek közel **40%-a** került kedvezőtlen helyzetbe. Ezt bizonyítja **ritkaságuk** vagy az utóbbi három évtized során megfigyelt **jelentős állománycsökkenésük**. E kedvezőtlen helyzetű **195 faj** közül **20 fajt a teljes kipusztulás fenyeget**, további **15 faj, pedig világszerte veszélyeztetett helyzetben van**. Európa területén összpontosul 136 madárfaj világalállománya az év valamely szakaszában. E fajok megőrzése szintén a kontinens vadvédelmi feladata és felelőssége.

A vadon élő növény- és állatfajok, valamint életközösségek és természetesen az egyes egyedek megőrzésének alapvető feltétele élőhelyük védelme. A madárfajok környezeti igényei nagyrészt ismertek, így e fajok nagy része kiválóan alkalmazható a környezeti változásokat jelző indikátorként.

A vonuló madarak védelmének fontosságát hangsúlyozva **H. E. Hahn** 1975-ben indítványt nyújtott be az **Európai Parlamentnek**. Az indítvány hatására 1979. április 2-án született a Tanács **79/409/EGK számú Irányelve a Vadon Élő Madarak Védelméről**. Az irányelv 19 cikke egy kisebb módosítással lényegében változatlan módon van hatályban, a különleges védelemben részesítendő fajok körét azonban időről időre többször módosították.

Az Európai Gazdasági Közösség a tagországok számára (és a csatlakozó országok számára is) előírja az Európában élő madárfajok védelmének alapelveit. **Az irányelv fő céljai, közé tartozik a különleges madárvédelmi területek** (angolul, special protection area, SPA) **hálózatának kijelölése**. A kijelölést politikai vagy gazdasági érdekek nem befolyásolhatják, azt kizárólag tudományos érvek alapján kell elvégezni. A kijelölt területek a **92/43/EGK Irányelv** által előírt **Natura 2000** hálózat részét képezik.

Az első átfogó kijelölési elvet a **Nemzetközi Madárvédelmi Tanács** (ICBP – International Council for the Preservation of Birds, mai nevén Birdlife International) nemzetközi madárvédelmi szervezet munkatársai 1981-ben dolgozták ki az **Európai Bizottság** számára. Bár sem a Madárvédelmi Irányelv, sem az **Európai Bizottság** nem írja elő a tagállamok számára, milyen kritériumrendszert használnak a különleges madárvédelmi területek kijelölésénél (az irányelv szövege szerint a számuk és méretük figyelembevételével legalkalmasabb területeket kell kijelölni), e kritériumok kizárólag **tudományos szempontok szerint** állíthatók fel, és a rendelkezésre álló legkorszerűbb információt kell felhasználni. Bár a Birdlife International által kidolgozott kritériumrendszer ily módon nem tekinthető az EU kizárólagos vagy „hivatalos” kritériumrendszerének, de az ezek alkalmazásával kijelölt területek (Important Bird Areas – Fontos Madárelőhelyek) listáját az EU elismeri. A 2000. évi leltár új, átdolgozott kritériumrendszer alapján kijelölt területeket tartalmaz az összes európai országra vonatkozóan. Ebben a kritériumrendszerben a **globális (A)** és **európai (B) szint** mellett – a Madárvédelmi Irányelv részben eltérő követelményrendszere következtében – megjelenik az Európai Unió szintjén jelentős madár élőhelyek kiválasztására alkalmas **C szint** is.

Az európai uniós jogharmonizációs kötelezettség-vállalásoknak megfelelően Magyarország a csatlakozás időpontjáig kijelölte különleges madárvédelmi területeit. Bár az EU tagállamai - és így a csatlakozó országok is – bármilyen, az irányelv követelményeit kielégítő, feltételrendszer kialakíthattak a különleges madárvédelmi területek kijelölésére, célszerű volt a hazai feltételrendszer felállításánál figyelembe venni e már kidolgozott, és máshol már bevált szempontrendszer, még ha biogeográfiai adottságainknál fogva egyes kritériumok nem is alkalmazhatóak nálunk.

A tagországok számának bővülése következtében technikai vagy szakmai okokból elvégzett módosításokon túlmenően két lényeges kérdés merült fel az irányelv eredeti fajlistája kapcsán. Ezek közül az egyik *a kárókatona az európai kontinens belsejében való térhódításával megfigyelhető igen jelentős állománygyarapodása volt*. E jelenség következtében a **97/49/EGK Irányelv** törölte a kárókatona az I. mellékletből. A másik kérdés *a varjúfélék vadászatát érintette*. Az Európai Bizottság még 1991-ben javaslatot terjesztett elő öt varjúféle vadászhatóvá tételére, amelyet, hosszas vitát követően a **92/22/EGK Irányelv** hirdetett ki: a II/2. mellékletre öt varjúféléket több ország esetében felvettek, egyidejűleg több parti madárfaj az Olaszországban vadászható fajok jegyzékéről töröltek.

1.2. Az irányelv előírásai

Az irányelv alapvetően három témával foglalkozik:

- 1)** ki kell jelölni a közösségi szempontból jelentős fajok esetében élőhelyük védelmére a (később megalkotott) **NATURA 2000 hálózat** tagját képező különleges madárvédelmi területeket, és fenn kell tartani azok természetvédelmi állapotát;
- 2)** általános tiltást kell bevezetni az **európai vadon élő madárfajok szándékos pusztításának** megakadályozására (a vadászat és néhány egyéb indokolt kivételtől eltekintve);
- 3)** a **madarak vadászatának módja és a vadászható fajok** körének megállapítása az egyes tagállamokban kizárólag a Közösség által meghatározott módon és kereteken belül történhet.

1.3. Az irányelv követelményei

A jogszabály szerint a tagállamok területén, természetes módon előforduló madárfajok mindegyike védelmet kell, hogy élvezzen, alfaji és földrajzi eredetre való hovatartozás nélkül. A védelem a kifejlett egyedeken kívül a tojásokra, fiókákra és fészkekre is vonatkozik (Madárvédelmi Irányelv 1. cikk). Az irányelv az akkoriban még az EGK területéhez tartozó Grönland kivételével az Európai Unió teljes területén érvényes, minden tagállamra, illetve csatlakozásuk időpontjától a későbbi taggá váló államokra is vonatkozik.

A fajok védelme érdekében **a tagállamoknak védett területeket kell kijelölniük**, azokat **megfelelően kezelniük** kell, **a leromlott állapotú élőhelyeket helyre kell állítaniuk**, és **új élőhelyeket kell létrehozniuk** az élőhelyek megfelelő biológiai sokféleségének és az ehhez szükséges területi kiterjedésének megőrzése érdekében (Madárvédelmi Irányelv 3. cikk). Az irányelv I. melléklete sorolja fel azokat a fajokat, amelyek védelmében a tagállamoknak különleges intézkedéseket kell hoznia. Az irányelv rendelkezése alapján az I. mellékletben felsorolt fajok védelme érdekében valamennyi tagállamban (és csatlakozó államban) felállítandó a különleges madárvédelmi területek hálózata. Alapvető kikötés, hogy a hálózat területein biztosítani kell az irányelv I. mellékletében szereplő **fajok védelmét**, de egyidejűleg tekintettel kell lenni a kipusztulással veszélyeztetett, az élőhelyük meghatározott változásaira érzékeny,

a kis állományuk vagy korlátozott helyi elterjedésük miatt ritkának minősített és az élőhelyük specifikus jellege miatt különleges figyelmet érdemlő egyéb fajokra is (4. cikk 1. bekezdés). A különleges madárvédelmi területek kijelölésénél és a kezelés során az I. mellékletben fel nem sorolt, rendszeresen előforduló vonuló fajok igényeit is figyelembe kell venni, azok szaporodási, vedlési és telelőterületeivel együtt.

A tagállamoknak külön figyelmet kell fordítaniuk **a vizes élőhelyek védelmére**, különösen a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekre (4. cikk 2. bekezdés).

A kijelölt területeken olyan összefüggő hálózatot kell képezniük, amely megfelel a fentebb felsorolt fajok védelmi szükségleteinek az irányelv alkalmazási területén (4. cikk 3. bekezdés). A védelmi területek vonatkozásában a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges védelmi intézkedéseket az élőhelyek szennyezésének vagy tönkretételének, illetve a madarak bármiféle zavarásának elkerülése érdekében (4. cikk 4. bekezdés).

Az irányelv a továbbiakban **a tagállamok területén előforduló fajok egyedeinek védelméről** szabályozza: 5. cikke általánosságban megtiltja azok szándékos elpusztítását, tojásaik vagy fészük tönkretételét, költési időben való zavarásukat, amennyiben ez az irányelv célkitűzéseit veszélyeztetné; valamint a vadászat vagy tartás szempontjából tilalom alá eső fajok fogságban tartását. Tilos e fajok példányaival vagy részeivel történő kereskedelem is (6. cikk) a III/1. mellékletben felsorolt fajok kivételével, amennyiben legális módon történt azok elejtése; a III/2. melléklet fajai esetében az *Európai Közösségek Bizottsága (Európai Bizottság)* előzetes hozzájárulása is szükséges ehhez.

A 7. cikk tárgyalja **a vadászható fajok** körét (melyek ily módon kivételt képeznek az irányelv általános védelmi előírásai alól). E fajokat a II. melléklet sorolja fel. A II/1. mellékletben szereplő fajok bármely tagállamban a nemzeti jogszabályok betartásával vadászhatóak, amennyiben állománygazdagságuk, elterjedésük, szaporodási rátájuk azt lehetővé teszi. A II/2. melléklet fajai ennél szigorúbb elbírálás szerint, csak az *Európai Bizottság* jóváhagyásával, a kijelölt országokban vadászhatóak. *Tilos ugyanakkor bármelyik faj vadászata a költési időszakban, illetve a költőhelyükre való visszatérésükkor (azaz a tavaszi vonulás) során.* A vadászat során bizonyos módszerek és eszközök használata tilos, melyet a IV. melléklet sorol fel (ez lényegében megegyezik a Berni Egyezmény nálunk már szintén alkalmazott és az előzőekben már részletezett előírásaival). **Az egyes fajok védelmére vonatkozó előírások alóli mentességre**, a 9. cikk keretében van lehetőség, szigorú feltételek mellett: csak a közegészségügy és közbiztonság, légi biztonság, a jelentős (növénytermesztési, állattenyésztési, erdészeti, halászati és vízügyi) kár megelőzésére, természetvédelmi célból (a vadon élő állat- és növényvilág védelmében, kutatás és oktatás, újranevelés és betelepítés érdekében) vagy kis számban és szigorúan ellenőrzött módon, egyéb indokolt okból engedélyezhető ún. **derogáció**, azaz eltérés az előírásoktól.

Az irányelv további pontjai **a madárvédelmi kutatások támogatásáról** (10. cikk és a hozzá kapcsolódó V. melléklet); **új madárfajok betelepítéséről** (11. cikk); a háromévenként esedékes jelentésről és a *Bizottság* összefoglaló jelentéséről (12. cikk) és néhány további jogi, működési részletről szólnak.

A 13-14. cikk kimondja, hogy az irányelveknek az egyes tagállamokban történő bevezetése, az azt megelőzően érvényben lévő állapotokhoz képest nem idézhet elő semmiféle állomány csökkenést vagy környezeti romlást. Ugyanakkor a tagállamoknak fennáll az a joga, hogy az irányelv intézkedéseinek szigorúbb jogszabályokat alkalmazzanak.

A 15-17. cikk foglalkozik a mellékletek esetleges bővítésével, illetve módosításával. E célból az *Európai Bizottság* képviselőjének elnöklete alatt egy tanácsadó testület (az *Ornis Szakbizottság*) működik, melynek tagjai a tagállamok képviselői.

1.4. Az irányelv viszonya a tagországok nemzeti természetvédelmi jogszabályaival

Az EU természetvédelmi irányelvei nem kívánják felváltani, vagy teljesen egységesíteni a tagországok ez irányú jogszabályi és egyéb eszközrendszerét. Segédeszközt kívántak csupán adni a tagországok kezébe ***a közösségi szempontból is jelentős természeti értékek hatékony védelméhez***. A tagországok ezért védetté nyilváníthatnak egyéb állatfajokat, illetve területeket is, de az nem tekinthető helyettesítő eszköznek az irányelvek adta kötelezettségekhez képest. A szakmai-tudományos szempontok szerint közösségi jelentőségű területek kedvező természetvédelmi állapotát meg kell őrizniük. Az ehhez szükséges védelmi intézkedések kapcsán ***az EU csak a közösség szempontjából is jelentős fajok védelmét kéri számon***. Ha egy madárvédelmi területen egy olyan állat- vagy növényfaj pusztul ki, amelyik nem szerepel az EU valamelyik irányelvének mellékletén, az csak akkor vonz maga után közösségi szankciókat, ha *e faj kipusztulása valamelyik közösségi szempontból jelentős faj vagy élőhely típus fennmaradását negatívan befolyásolja*. (Így elméletben akár egy akácerdő kivágásának is lehetnek ilyen irányú következményei, ha ezzel Magyarország csatlakozásakor a mellékletre minden bizonnyal felkerülő kék vércsének a telepe semmisül meg; ugyanakkor egy fekete szárnyú székicsér fészkenek elpusztítása nem jár közösségi szankciókkal, mivel ez a faj nem szerepel az irányelv mellékletén; ekkor a nemzeti jogszabályok alapján kell eljárni a természetkárosítóval szemben).

1.5. Vadászat és kereskedelem

Az irányelv csak a tagországok számára ír elő kötelezettséget, állampolgárokat közvetlenül nem szankcionál. Az adott ország feladata az irányelv követelményeinek betartása az ország területén tartózkodó személyekkel. A Schengeni Egyezmény révén az Európai Unió polgárai szabadon közlekedhetnek majd Magyarországon keresztül is. A határon történő ellenőrzés megszűnésével ezért nehezebb lesz ellenőrizni a hazánkba vendégvadászként érkező személyek poggyászát hazautazásukkor, illetve az EU-n belüli kereskedelemben a hazánkat, elhagyó szállítmányokat. Fokozottabb teher hárul ezért a bér- és vendégvadászat szabályosságának ellenőrzésére, illetve a közúti ellenőrzésre, a ***védett madárfajokat tartalmazó esetleges illegális szállítmányok tettenérésére***.

2. A Tanács 92/43/EGK (1992. május 21.) sz. irányelve a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő állatok és növények védelméről

2.1. Előzmények és célok

A röviden csak ***Élőhely Védelmi Irányelvnek*** (vagy szakmai körökben *Habitat Direktívának* is) nevezett jogszabály az Európai Unió egyik legfontosabb jogi eszköze ***a biológiai sokféleség megőrzésére***. Ez az irányelv ***a természetes élőhely típusok és fajok élőhelyeinek, valamint maguknak, a fajoknak a szigorú védelmét*** hivatott biztosítani. 1992-ben hagyta jóvá a Tanács, nem sokkal a *Biológiai Sokféleség Egyezmény* aláírása előtt.

Az *Élőhely Védelmi Irányelv* hatálya nem terjed ki a madárfajokra, mert azok védelméről a már tárgyalt, korábban megalkotott (79/409/EGK Tanácsi irányelv) mint jogszabály rendelkezik. Ugyanakkor az Európai Közösség korai, bár akkor még korlátozott mértékű természetvédelmi intézkedéseinek szerves folytatásaként, valamint a *Berni Egyezmény* (az európai vadon élő növény- és állatfajok és természetes élőhelyeik védelméről szóló egyezmény, 1979) szellemiségére és szerkezetére alapozva született meg. (Az *Európai Bizottság* 1988-ban tette közzé első hivatalos javaslatát a jogszabály megalkotására.) A Berni Egyezményben megfogalmazott nemzetközi felelősségvállalás a természetes élőhelyek védelmére és a veszélyezte-

tett növény- és állatvilág megőrzésére az EU-ban egy más dimenziót nyert azáltal, hogy a tagállamok szintje feletti összefogást tűzi ki célul az irányelv mellékleteiben felsorolt veszélyeztetett növény- és állatfajok megőrzésére.

Az *Élőhely Védelmi Irányelv* fő célkitűzése **a biológiai sokféleség megóvása a természetes élőhely típusok és vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül**. Az irányelv felsorolja azokat az élőhely típusokat, növény- és állatfajokat, amelyek ún. **közösségi jelentőséggel** bírnak, és amelyeknek a védelmét közösségi szinten biztosítani kell. A természetes élőhely típusok túlnyomó része valamilyen növénytakaróval jellemezhető. Ezek az élőhely típusok és fajok az irányelv különböző mellékleteiben kerülnek felsorolásra. A cél az, hogy a tagállamok biztosítsák ezen fajok és élőhely típusok ún. „kedvező természetvédelmi helyzetét”.

Az *Élőhely Védelmi Irányelvet* eddig két alkalommal módosították. Először 1995-ben, Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozásakor (a Tanács 95/1/EGK, Euroatom, ESZAK sz. döntése). A három országgal kötött csatlakozási szerződésben a mellékleteket kisebb mértékben módosították, és a *biogeográfiai régiók számát* növelték hatra a boreális régió beemelésével (a két északi csatlakozó állam miatt).

A második alkalommal 1997-ben módosították az irányelvet (a Tanács 97/62/EGK sz. irányelve), amikor az I. és II. mellékletben szükséges javításokat tettek közzé. Az 1997-ben közzétett jogszabály ebből adódóan tartalmazza az I. és II. mellékletek módosított listáit, de a IV. és az V. mellékletek tartalmának pontos összeállításához szükséges az eredeti 1992-es jogszabály, továbbá annak 1995-ös módosításának ismerete.

2.2. Az irányelv követelményei

Az 1. cikk az irányelvben alkalmazott jelentősebb **fogalmak, kifejezések definícióit** tartalmazza. A fogalmak egy része kiemelt jelentőséggel bír a különböző nemzeti természetvédelmi jogszabályokban megfogalmazott célokhoz képest, ezért érdemes ezeket részletesebben taglalni.

Csak azok a természetes élőhelytípusok tekinthetők *közösségi jelentőségűnek* és szerepel(het)nek az I. mellékletben, amelyeket *az eltűnés veszélye fenyeget*, vagy amelyeknek *kicsi a természetes elterjedése*, vagy amelyek *az adott biogeográfiai régió jellemző sajátosságait* képviselik.

A közösségi jelentőségű fajok meghatározásához négy szempontot állapítottak meg a II., a IV. és az V. mellékletben feltüntetett növény- és állatfajok kiválasztásakor. Közösségi jelentőségű faj az, amelyik **veszélyeztetett**, vagy **sérülékeny** (feltehetően veszélyeztetett lesz a közeljövőben), vagy **ritka**, vagy **endemikus** (bennszülött).

Az EU területéről kipusztulással fenyegetett, halaszthatatlan természetvédelmi intézkedést igénylő élőhelytípusok, állat- és növényfajok jelzésére a kiemelt jelentőség (idegen szóval prioritás) fogalmát vezették be. **A Közösségnek különleges felelőssége van ezen élőhelytípusok és fajok megőrzésében.**

A gyakorlatban az élőhelytípusok – csakúgy, mint a fajok – kiemelt jelentősége abban nyilvánul meg, hogy a területkijelölés során a NATURA 2000 területek kiválasztásánál is nagyobb súllyal szerepelnek, mint a többiek (lásd a III. mellékletet). Úgyszintén előnyt élveznek azok a LIFE-Nature projektek, amelyek kiemelt jelentőségű élőhelytípusokra és fajokra, illetve ezeket tartalmazó területekre irányulnak.

A definíciók alapján akkor áll fenn **a természetes élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzete**, ha az adott élőhelytípus természetes elterjedése stabil vagy növekvő, és a hosszú távú fennmaradásához szükséges különleges szerkezetek, funkciók megtalálhatóak, előreláthatóan a jövőben is léteznek, és a jellegzetes fajok (a növénytársulás karakterfajai, az életközösség „zászlóshajó” fajai) természetvédelmi helyzete is kedvező.

A **fajok esetében akkor áll fenn kedvező természetvédelmi helyzet**, ha a hosszú távú fennmaradás biztosítható, az adott faj természetes elterjedése nem csökken, jelenleg is rendelkezésre áll, és a jövőben is lesz elég kiterjedésű élőhely a faj hosszú távú védelmére.

Az irányelvben a „védelem” kifejezés minden olyan tevékenységet takar, ami szükséges a természetes élőhelytípusok és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához vagy kialakításához.

A 2.-3. cikk a vadon élő növény- és állatvilág, valamint **természetes élőhelyeik védelmét és a biológiai sokféleség megőrzését** jelöli meg fő célkitűzésként és a NATURA 2000 elnevezéssel, egy összefüggő **ökológiai hálózat kiépítéséről rendelkezik**, mégpedig az I. mellékletben feltüntetett élőhelytípusok, valamint a II. mellékletben szereplő állat- és növényfajok (ilyen sorrendben) védelme érdekében.

A 4. cikk a **közösségi jelentőségű területek nemzeti jegyzékének** elkészítéséről rendelkezik a III. mellékletben megfogalmazott tudományos szempontok alapján és a különleges természetmegőrzési területek kijelölésének feladatát fogalmazza meg.

Az irányelv szerint a tagállamok kötelesek javaslatokat tenni ezekre a területekre. Az Európai Bizottság ezeket a javaslatokat a tagállamokkal együtt értékeli, és csak ezt követően fogadja el azokat. Az Európai Bizottságnak meg kell hallgatnia az **Élőhely Védelmi Szakbizottság** véleményét is.

Az 5. és 6. cikkek azokat a különleges eseteket tárgyalják, amikor az **Európai Bizottság** véleménye alapján a nemzeti listáról hiányoznak, kiemelt jelentőségű élőhelytípusok és/vagy fajok fennmaradásához fontos területek. Amennyiben a tagállam és az **Európai Bizottság** közötti véleménykülönbség fennáll, a Tanács hozza meg a döntést a területkijelölés kérdésében. A 6. cikk a természetvédelmi intézkedésekre, a területek kezelési terveire és a területre jelentős kihatással járó tevékenységek jelentőségének vizsgálatára vonatkozó előírásokat tartalmazza.

A 7. cikk a 79/409/EGK irányelv 4. cikkének bizonyos rendelkezéseit jelen irányelv 6. cikkének egyes rendelkezéseivel felülírja.

A 8. cikk rendelkezik a **közösségi társfinanszírozás** kérdéséről. A tagállamok a nemzeti lista összeállításával egyidejűleg a KJT fenntartásával kapcsolatos pénzügyi becsléseiket is benyújthatják, amely alapján a közösségi szintű pénzügyi tehervállalás tervezhető. Hosszú távon a pénzügyi szerepvállalásban (is) megnyilvánuló közösségi felelősségvállalás fogja majd kiemelni NATURA 2000 hálózat jelentőségét a nemzeti szintű természetvédelmi feladatokkal szemben.

A 9. cikk a NATURA 2000 hálózat sikerességének időszakos vizsgálatával gyakorlatilag a területek visszaminősítésének jogszabályi lehetőségét teremti meg, a 21. cikkben megfogalmazott szigorú eljárást követve.

A 10. cikk a NATURA 2000 hálózat ökológiai értelemben vett koherenciájának (térbeli elrendezésének, kapcsolódásainak) javítása érdekében szükséges teendőként a **tájvédelem esz-**

közeinek alkalmazását és azoknak a területfejlesztési és –rendezési politikákba és tervekbe történő beépítését szorgalmazza.

A 11. cikk az élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetének nyomon követését szolgáló **monitorozás kötelezettségét** írja elő.

A 12-13. cikkek a IV. mellékletben felsorolt állat- és növényfajok szigorú védelme érdekében fogantatandó intézkedéseket tartalmazzák.

A 14. cikk az V. mellékletben felsorolt állat- és növényfajok esetében a meghatározott keretek között történő, a szükséges monitorozás alapján kedvezőnek ítélt természetvédelmi helyzetet nem veszélyeztető hasznosítás lehetőségét adja meg. Hazánkban ilyen lehetőséget kínálnak az elvégzett felmérések a nyárilúd esetében. Ellenkező esetben különböző, többek között a 2. pontban felsorolt, jogszabályokkal alátámasztott intézkedések hozhatók.

A 15. cikk a nem-szelektív eszközök, különösen a VI. mellékletben felsorolt elejtési, befogási, csapdázási módszerek, és eszközök tilalmát rendeli el az V. mellékletben szereplő állatfajokra, illetve a IV. mellékletben szereplő fajokra vonatkozó felmentések esetében.

A 16. cikk azon kényszerítő körülményeket sorolja fel, amikor a 12., 13., 14. és 15. cikkekben megfogalmazott előírásoktól a tagállam eltérhet (derogációt gyakorolhat), de csak a faj kedvező természetvédelmi helyzetét nem veszélyeztető módon és mértékben. Ilyen Magyarországon az erdei szalonka vadászatának kérdése.

A 17. cikk a tagállamok által hatévenként benyújtandó, az irányelv végrehajtásáról szóló **beszámoló kötelezettségét** tartalmazza.

A 18. cikk a 2. cikkben megfogalmazott célok eléréséhez és a 11. cikkben előírt monitorozás elősegítéséhez szükséges tudományos kutatásra ösztönzi a tagállamokat.

A 19. cikk a mellékletek módosításának lehetőségét teremti meg, és leírja annak eljárását. A fajok átfogó, szigorú védelmének tartalmi kereteit meghatározó IV. melléklet esetében **a Tanács egyhangú döntése** szükséges a többi melléklet módosítására vonatkozó minősített szótöbbséggel szemben!

VI. A NATURA 2000 HÁLÓZAT

A **NATURA 2000**, annak a hálózatnak az összefoglaló neve, amelyet a **92/43/EGK Élőhely Védelmi Irányelv** I. mellékletében felsorolt természetes élőhelytípusok, valamint a II. mellékletében szereplő állat- és növényfajok jelentős állományainak otthont adó- az Európai Unió területén kijelölt – területek összessége alkot. **A hálózat hozzájárul, ezen természetes élőhelytípusok és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához, illetve szükség esetén helyreállításához.**

Valamennyi tagállam végső hozzájárulása a hálózathoz attól függ, hogy hányféle és milyen kiterjedésű, elrendezésű élőhelytípus, illetve hány darab és mennyire széles elterjedésű, mekkora populációnagyságú faj található meg a területén.

Mindegyik tagállam kötelessége, hogy elkészítse az ún. **nemzeti listát** a közösségi jelentőségű területekről. Ennek összeállítása során két dolgot kell figyelembe venni. Az első, hogy az irányelv III. mellékletében megfogalmazott követelményeknek meg kell felelni, a második, hogy a kiválasztást **tudományos adatokra** kell alapozni.

A betérjesztett nemzeti listát az *Európai Bizottság* az *Európai Környezetvédelmi Ügynökség* segítségével kiértékeli, és a tagállammal közösen elkészíti a listáját. A kilenc közreműködő szervezetből álló *Európai Természetvédelmi és Biodiverzitás Tematikus Központ* (European Topic Centre on Nature Protection and Biodiversity, ETC/NPB) végzi el ezt a szakmai feladatot. A tematikus központ irányító szerepét a titkárság irodájának otthont adó és annak működési feltételeit is biztosító párizsi *Természettudományi Múzeum* (Museum National d'Histoire Naturelle) látja el. Feladatai közé tartozik, **a biológiai sokféleség európai helyzetének és trendjeinek értékelése és a Natura 2000 hálózat kialakításának segítése**. Ez utóbbival kapcsolatban az ETC/NPB ellenőrzi a tagállamok által benyújtott dokumentumokat, és a döntéselőkészítés részeként elemzéseket végez az *Európai Bizottság* számára. Úgyszintén feladata a NATURA 2000 és a különleges madárvédelmi területekre vonatkozó **Ornis Adatbázis** feltöltése és karbantartása.

1. A NATURA 2000 hálózat és a hazai védett természeti területek viszonya

A NATURA 2000 hálózat és a részét képező különleges madárvédelmi területek elsődlegesen a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek fennmaradását hivatottak – a nemzeti jogszabályok és egyéb természetvédelmi célú intézkedések kiegészítéseként vagy segédeszközöként – **biztosítani**. A területek kijelölése a Magyarországon már korábban védetté nyilvánított természeti területek elosztásától függetlenül történik. A különleges madárvédelmi területeken természetvédelmi célú rendeltetésükkel összeegyeztethető területhasználat történhet.

A hálózat megfelelő természetvédelmi állapotban történő fenntartása nem csak a **tiltásokra**, sokkal inkább a **kezelési tervek** által szabályozott kezelésre, valamint a **megelőzési** és/vagy az érdeksérelmet támogatással kiegyenlítő **szereződések** rendszerére épít, így nem mindenben azonos a magyar védett természeti területek fogalom- és eszközrendszerével.

A területekre potenciálisan káros tevékenységek megakadályozása sem csak szigorúan a kijelölt területekre korlátozódik. Például egy vizes élőhely vízgyűjtő területén építendő ipari létesítmény beruházója is köteles igazolni a kivitelezés és működés ártalmatlanságát a közösségi szempontból értéket képviselő természeti értékekre. A különleges madárvédelmi területek megőrzése a fentiekkel párhuzamosan nem csak a hazai természetvédelem feladata lesz. Az

Európai Közösség közös teherviselése révén, a területeken gazdálkodók közösségi tártámogatásokhoz is hozzájárulhatnak majd, s a hazai források kihasználhatósága is nagyobb lesz itt.

A *Madár- és Élőhely Védelmi Irányelvek* végrehajtását elsősorban a tagállamok közigazgatási, intézményi szokásai és hagyományai határozzák meg. Emiatt meglehetősen nagy különbségek mutatkoznak az egyes tagállamok esetében az irányelvekben megfogalmazott rendelkezések végrehajtásában. Ez legérzékletesebben talán az irányelvek alapján kijelölt különleges madárvédelmi területek és különleges természet megőrzési területek tagállamonkénti számában, nagyságában és elhelyezkedésében tapasztalható különbségek révén érzékelhető.

1. ábra:

Madár állományokat veszélyeztető tényezők

2. A különleges madárvédelmi területek hálózatának állatvédelmi jelentősége

Az európai madárfajok egy részénél fennmaradásuk biztosítása, nagyrészt *élőhelyük megvédelésétől* függ. Ilyen fajok például a túzok, a haris, a fehérhátú fakopáncs és még sok más, speciális élőhelyet igénylő faj. E madarak védelmét nagyban elősegíti, ha a megfelelő élőhelyek hálózata minél nagyobb területen áll rendelkezésünkre. Mivel e fajok *nem ismernek országhatárokat*, állomány nagyságuk hosszabb távon egy adott országon belül is csak úgy őrizhető meg, ha a faj költési sikere, évi mortalitási rátája, a rendelkezésre álló élőhelyek nagysága a környező országokban is kedvező képet mutat. A NATURA 2000 hálózat éppen ezt a célt hivatott elérni az iparosodás természetromboló hatását megszenvedő Európai Unió területén.

A területhálózat ugyanakkor kevésbé alkalmas olyan, egy adott régióban, *nagy számban és nagy elterjedési területen, egyenletes állománysűrűségben előforduló madarak megőrzésére*, mint amilyenek Magyarországon a fehér gólya, balkáni fakopáncs, örvös légykapó vagy a tövisszűrő gébics. Az ilyen típusú fajok állományát jelenleg más tényezők limitálják hazánk-

ban, ezért a védelemnek is azokra kell koncentrálnia. A fehér gólya esetében például a villanyoszlopokon költő madarak fészkei alá helyezett fészekmagasító állványok csökkentik az áramütés következtében történő fiatalok elhullást és a fészekledőléseket.

Legnagyobb erőfeszítéseink ellenére egyes fajok állományadatairól, hazai elterjedésükről hiányos a képünk. Ilyenek többek között egyes éjjel aktív fajok (vízicsibe, lappantyú, bagolyfélék). E madarak élőhelyeinek védelme elméletileg nem lesz teljes. A gyakorlatban remélhető, hogy a hozzájuk hasonló élőhelyigényű, de jobban ismert fajok alapján kijelölt területeken jelentős állományuk kerül majd védelem alá.

Azoknál az aggregálódó fajoknál viszont, ahol az állomány és az elosztás kellőképpen ismert, az ország területének nem túl nagy részét képviselő különleges madárvédelmi területek hatékony jogi, pénzügyi, természetvédelmi hatósági eszközt biztosítanak a védelemhez. Az Európai Közösség szempontjából jelentős fajok és élőhelytípusok megőrzésére közösségi pénzforrások a fajvédelmi programok mellett a természetbarát gazdálkodás, ökológiai vadgazdálkodás támogatására, élőhelyfejlesztésre stb. is elnyerhetők. Így az adott NATURA 2000 terület tulajdonosa, illetve az azon gazdálkodó mezőgazdasági vállalkozó is olyan EU-forrásokra lesz jogosult, melyhez máskülönben nem férne hozzá.

A javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon

1. Abonyi kaszáló-erdő; 2. Aggteleki-karszt; 3. Alsó-Tisza-völgy; 4. Balaton; 5. Béda-Karapancsa; 6. Belső-Somogy; 7. Bihari-síkság; 8. Bodrozug-Tataköz; 9. Borsodi-Mezőség; 10. Börzsöny; 11. Bükk; 12. Csanádi-hát; 13. Cserebökényi puszták; 14. Dél-Heves-Jászság; 15. Dévaványai-sík; 16. Dinnyési-Fertő és Velencei-tó; 17. Dráva; 18. Északi-Bakony; 19. Felső-Tisza hullámtere (Tuzsér-Tokaj); 20. Fertő; 21. Gemenc; 22. Gerecse hegység; 23. Gerje-sík; 24. Hanság; 25. Hernád-völgy; 26. Hevesi-sík; 27. Hortobágy és Tisza-tó; 28. Ipoly-völgy; 29. Karancs-Medves; 30. Kesznyéteni-puszták; 31. Kis-Balaton; 32. Kiskunsági szikes puszták térsége; 33. Kis-Sárrét (Biharugra térsége); 34. Kolon-tó; 35. Közép-Tisza; 36. Mátra; 37. Mosoni-síkság; 38. Nagy-berek; 39. Órség; 40. Pacsmagi halastavak; 41. Péteri-tó; 42. Putnoki-dombság; 43. Sárvíz-völgy; 44. Solti-síkság; 45. Sumonyi-halastó; 46. Szatmár-Bereg; 47. Szigetköz; 48. Tatai Öreg-tó; 49. Tiszaalpár-bokrosi ártér; 50. Tolnai-Hegyhát; 51. Vásárhelyi-puszták; 52. Vértes és Zámolyi-medence; 53. Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság; 54. Zselic

VII. A MAGYARORSZÁGON VADÁSZHATÓ MADÁRFAJOK FENNTARTHATÓ HASZNOSÍTÁSI PROGRAMJA

Az Európai Unió Bizottsága 2001-ben a *BirdLife International* és a *FACE* bevonásával párbeszédet kezdeményezett annak érdekében, hogy hosszú távú együttműködés alakuljon ki a vadon élő madarak védelmében, valamint bölcs és fenntartható hasznosításában érdekelt európai szervezetek között. Az intézkedéscsomag-javaslat a ***Vadászható Madárfajok Fenntartható Hasznosításának Programja***, amely a *Madárvédelmi Irányelv (79/409/EGK)* mellékleteiben szereplő vadászható madárfajok fenntartható hasznosítását hivatott elősegíteni.

1. Célkitűzés

Az európai uniós integrációs folyamat részeként a *Madárvédelmi Irányelv (79/409/EGK)* vadászattal kapcsolatos kötelezettségei végrehajtásának elősegítése, az *Európai Bizottság* által kezdeményezett *Vadászható Madárfajok Fenntartható Hasznosítási Programjának* magyarországi adaptációja, végrehajtása.

2. A Fenntartható Hasznosítási Program magyarországi jogosultságának indoklása – Fő veszélyeztető tényezők

2001. február 1-jén az *Országos Vadvédelmi és Vadgazdálkodási Társaság (OVVT)*, illetve a *Magyar Madártani Egyesület (MME)* ülése, más vadászati érdekképviselők [Országos Magyar Vadászkamra (OMVK), Országos Magyar Vadászati Védegylet (OMVV), illetve az illetékes minisztériumok, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési (FVM), Környezetvédelmi Minisztérium (KÖM)] részvételével a Pilisi Parkerdő Gazdaság Budapesti erdészetének tanácstermében került megrendezésre. Az *OVVT* és a *MME* voltak a kezdeményezői annak a másfél évig tartó tanácskozás sorozatnak, amelynek eredményeként készült el a „*Fenntartható vadászat természetvédelmi területeken*” című kiadvány. Ez az Európai Unióban is egyedülálló kiadvány megalapozott, a madárvédelmi szempontoknak megfelelő – a vadászatot nem elutasító – korrekt, szabályozott és konkrét programcsomagot tartalmaz.

Ezen kívül:

- A ***Madárvédelmi Irányelv (79/409/EGK)*** vadászattal összefüggő pontjai többféleképpen értelmezhetők, több pont és fogalom esetében a vadászati és természetvédelmi érdekképviselők között nincs egyetértés.
- A probléma megközelítése egyes kérdésekben, - pl. erdei szalonka, nyárilúd - mindkét oldalról többnyire ***érzelmi alapú***, ami alig teszi lehetővé a hatékony kommunikációt és együttműködést.
- Hiányoznak olyan ***közös szakmai alapok***, amelyeket mindkét fél elfogad, pl. a monitorozás vagy az élőhelyfejlesztés terén.
- Az elmúlt évtizedben ***megosztottá vált a vadásztársadalom***, a vadászok jelentős részének a természetvédelmi ismeretei alacsony szintűek, de a természetvédők többségének vadászattal, vadgazdálkodással kapcsolatos ismeretei is nagyon hiányosak.
- Az ***illegális madárrelövés*** [tudatos és véletlen (nem tudatos) természetkárosítás] valószínűleg rendszeres cselekmény, mind egyes hazai, mind pedig egyes külföldi vadászok részéről, de ezen jogosulatlan és mindkét fél számára káros cselekmények visszaszorítása alapvető érdek.

- A kommunikáció során **háttérbe szorulnak a közös érdekek**. A két szakterület képviselői egyetértenek abban, hogy az élőhelyeket fel-daraboló, megszüntető, illetve természetességüket csökkentő vagy megszüntető területhasználatok, beruházások, a különböző intenzív gazdálkodási tevékenységek, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése stb. mind **a fenntartható vadászat**, mind pedig a **természetvédelem** szempontjából veszélyeztető tényezők, melyeket összefogással eredményesebben lehet mérsékelni. Mindkét fél pozitív módon ítéli meg az **élőhely-revitalizációkat, az élőhely-rekonstrukciókat, az élőhelyek természetességét erősítő élőhely-kezeléseket**. Bár a predátorok megítélésének, természetvédelmi és vadászati kezelésének kérdésében a vadászati és madárvédelmi érdekcsoportok között jelentős nézetkülönbségek vannak, bizonyos vadászható ragadozó emlős- és madárfajok (pl. róka, nyest, faunaidegen ragadozófajok, varjúfélék) jelentőségének megítélésében és állományuk differenciált csökkentésének igényében alapvetően egyetértés van.

A résztvevők által megfogalmazott, a két fél együttműködésének várható közvetlen és közvetett eredményei a következők lehetnek:

- a vadászati kérdések megítélése a szakmai oldal felé tolódik az érzelmi megközelítés helyett,
- vitás fogalmak tisztázása (pl. Madárvédelmi Irányelv), közös szakmai alapok kialakítása,
- lehetőség **azonos érdekű vadgazdálkodási és természetvédelmi monitoring és élőhely-kezelési koncepciók** (Különleges Madárvédelmi Területekre) **revíziójára**, új koncepció kidolgozására,
- hosszabb távon növekszik a vadásztársadalom természeti értékekkel kapcsolatos felelősségtudata (tudatossága), a természetvédők vadászattal, vadgazdálkodással kapcsolatos ismeretei,
- mérséklődik **a védett fajok véletlen** (nem szándékos) **elpusztítása**, lelövése, **csökken az illegális lelövések aránya**,
- a terv végrehajtásával európai uniós szinten is példaértékű együttműködés valósulna meg a természetvédelmi és a vadászati-vadgazdálkodási szervezetek között,
- az együttműködés során növekedne a kölcsönös bizalom és javulna az együttműködés minősége a természetvédelem és a vadásztársadalom képviselői között,
- a terv megvalósítása során növekszik **a vadászok és a természetvédők közös érdekérvényesítő képessége** a társadalom minden szférájában (jogalkotás, jogalkalmazás, gazdálkodás, területhasználat, pályázati források elnyerése stb.).

Bár a vadon élő madárfajok vadászatát az *EU Madárvédelmi Irányelv* törvényes tevékenységnek tekinti, mégis olyan kérdés, amely igen gyakran jelentős érzelmeket felkavaró vitákat gerjeszt Európa-szerte. Az *Európai Bizottság* rendszeresen kinyilvánítja, hogy a vadászat a természetes életközösségek kezelésével összefüggő szükséges tevékenység, és emiatt hatásainak mérlegelése nélkül, a priori, nem zárható ki a NATURA 2000 területekről. Ugyanakkor a vadászok folyamatosan amiatt aggódnak, hogy egy terület NATURA 2000 területté történő kijelölése és az ezzel együtt járó szabályozás megszünteti, vagy jelentősen korlátozza a vadászat lehetőségét a területen és annak környékén.

3. A vadászható madárfajok állományait és élőhelyeit veszélyeztető vadászati tényezők

1) Veszélytényező:

Kedvezőtlen védelmi helyzetű és egyéb vadászható madárfajok túl-, illetve alulhasznosítása.

Az érintett fajokra kifejtett hatása: a vonuló és költőállomány lokális és regionális állománycsökkenése, illetve nem kívánt lokális és regionális állománynövekedése.

2) Veszélytényező

Vadászható vadfajok élőhelyének alkalmatlanná válása a vadászati tevékenység zavaró hatása miatt.

Az érintett fajokra kifejtett hatása: élőhely-csökkenés. A vonuló-, költő- és pihenőterületek időszakos, vagy tartós alkalmatlanná válása az érintett madárfajok számára.

3) Veszélytényező

Illegális tevékenységek (illegális lelövések, illegális vadászati eszközök és módszerek, illegális fészekkeszedések és befogások, illegális kereskedelem).

Az érintett fajokra kifejtett hatása: a vonuló és költőállomány lokális és regionális állománycsökkenése.

4) Veszélytényező

A vadászati és természetvédelmi érdekcsoportok ismereteinek alacsony szintje.

Az érintett fajokra kifejtett hatása: a vonuló- és költőállomány lokális és regionális állománycsökkenése, élőhelyek alkalmatlanná válása, az együttműködés és információcsere hiánya a felek között.

4. A madárfajok vadászatának jogi szabályozása és a vadászati szabálysértések jogi szankciói Magyarországon

A Magyarországon előforduló madárfajok vadászatát *a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény, a végrehajtásáról szóló 30/1997. (IV. 30.) FM rendelet, az Országos Magyar Vadászkamáról szóló 1997. évi XLVI. törvény, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 12/2001. (V. 9.) KöM rendelet, a természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról szóló 33/1997. (II. 20.) kormányrendelet, az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény, a végrehajtásáról szóló 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet, a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény és a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény paragrafusai* szabályozzák. Más hatósági és hivatalosnak minősülő személyek jogait *a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény, a természetvédelmi örökre, illetve őrszolgálatokra vonatkozó részletes szabályokról szóló 4/2000. (I. 21.) kormányrendelet, a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról szóló 9/2000. (V. 19.) KöM rendelet, a polgári természetőrökről szóló 33/1997. (XI.*

20.) KTM rendelet és a *mezőőrök és a hegyőrök szolgálati viszonyáról* szóló 29/1998. (IV. 30.) FM rendelet szabályozzák.

5. Tevékenységek és a célkitűzések elérését elősegítő eszközök

A Program hazai végrehajtási terve a következő tevékenységekből épül fel:

- 1) A Madárvédelmi Irányelv jelenleg érvényes szövegének értelmezése.
- 2) A *vadászható madárfajok monitorozása*, valamint természetvédelmi státusuk értékelése/revíziója.
- 3) Mennyiségi és minőségi adatok gyűjtése a madárfajok vadászati hasznosításáról, jelentések készítése.
- 4) A *vadászat zavaró hatásának minimalizálása* védett területeken, pl. vonulási, költési időben.
- 5) Az élőhelyek megőrzése érdekében pozitív intézkedések aktív elősegítése az összes érintett élőhelytípusban, szerte az országban.
- 6) A Madárvédelmi Irányelv II. mellékletében felsorolt kedvezőtlen státusú fajokra vonatkozó *kezelési tervek* elkészítésének és végrehajtásának elősegítése.
- 7) A vadászok környezeti nevelését és képzését célzó kampányok, valamint *az illegális vadászatot visszaszorító kezdeményezések* elősegítése.
- 8) A vadászattal összefüggő jogszabályok jogérvényesítési lehetőségeinek áttekintése.
- 9) Társadalmi tudatosság növelése a Madárvédelmi Irányelv és a NATURA 2000 hálózat jelentőségével összefüggésben.
- 10) *Fenntartható Hasznosítási Megállapodás* készítése a Madárvédelmi Irányelv megfelelő végrehajtásának érdekében.

A végrehajtási terv célcsoportjai az illetékes minisztériumok (FVM, KvVM) döntéshozói, a vadászati, vadgazdálkodási és természetvédelmi érdekcsoportok.

6. Várható eredmények

- 1) A kedvezőtlen védelmi helyzetű és a vadászható madárfajok hazai állományának stabilizálódása, növekedése.

2) Vadászható vadfajok élőhelyének fejlesztése útján a veszélyeztetett madárfajok védelmi helyzetének stabilizálódása, a vadászati tevékenység zavaró hatásainak csökkenése.

3) **Illegális vadászati tevékenységek** (illegális lelövések, illegális vadászati eszközök és módszerek, illegális fészekkihasználások és befogások, védett madárfajok véletlen (nem tudatos) lelövése, **illegális kereskedelem száma hosszú távon csökken**, a jogszabályok rendelkezéseinek betartása erősödik).

4) A vadászati, vadgazdálkodási és a természetvédelmi érdekcsoportok tudatossága a másik fél céljait, tevékenységeit tekintve nő, a vadászársadalom természeti értékekkel kapcsolatos felelősségtudata nő.

VIII. AZ EU TAGSÁGBÓL FAKADÓ VÁLTOZÁSOK A VADGAZDÁLKODÁSBAN

Egyes belépő országok a „Berni Egyezmény” aláírásakor bizonyos engedményeket kívántak érvényesíteni. Így például Szlovákia, Szlovénia és a Cseh Köztársaság azt kívánta elérni, hogy továbbra is engedélyezhessék a barnamedve (*Ursus arctos*) vadászatát. Ezt a szándékukat azonban a belépéssel fel kell adniuk, mivel az „*Élőhely Irányelv*” IV. számú függeléke alapján a barnamedve a szigorúan védett fajokhoz tartozik. Ugyanez vonatkozik az egerészölyvre (*Buteo buteo*), valamint a gatyásölyvre (*Buteo lagopus*), amelyekre nézve a Cseh Köztársaság a „*Berni Egyezmény*” aláírásakor kikötötte a vadászat jogát. Más a helyzet Lettország és Litvánia esetében a vaddisznóvadászatokon használható mesterséges fényforrásokkal kapcsolatban. Ez a módszer ugyanis nem áll ellentétben a közösségi szabályokkal, így ezekben az országokban a belépés után is alkalmazható. Úgy tűnhet, hogy bizonyos korlátozások a jelenlegi **EU-tagállamok vadászai számára** elhanyagolhatóak, de nem szabad elfelejteni, hogy sok vadásznak – és ez nem csak a belépő országokra érvényes – **egyébként is igen korlátozottak a vadászati lehetőségei.** Ha pedig ez a kevés lehetőség is megszűnik, akkor ez egyesek számára a vadászati tevékenység befejezését jelentheti. Ami európai szinten csak érintőleges problémaként jelentkezik, az **regionális szinten lényeges változásokhoz vezethet.**

Elkerülhetetlen változások lesznek **rövid- és középtávon a nagyragadozók,** mint a medve, a farkas és a hiúz vadászatában. Ebben elsősorban a belépő kelet-európai országok érintettek. Észtország elérte, hogy az „*Élőhely Irányelv*”-től eltérően, területén átmenetileg vadászható legyen a hiúz. Ezt az engedményt 2008-ban felülvizsgálják. *A medve, valamint a farkas vadászata csak kivételes esetekben engedélyezett.* Ez nem azt jelenti, hogy a csatlakozás után azonnal hatályba lépnek a korlátozások, az viszont biztos, hogy a vadászat a jövőben *folymatos ellenőrzés* alatt fog állni, és az egyes országoknak megfelelő érvrendszerre és az állományra vonatkozó pontos adatokkal kell szolgálniuk ahhoz, hogy engedélyt kapjanak bizonyos vadgazdálkodási tevékenységek folytatásához.

A vadászat területén korlátozások várhatók a vadászható madárfajok vonatkozásában is. Az egyezmények végrehajtása a nemzeti jogalkalmazás területén bizonyára nem lesz súrlódásmentes. Ez természetes, hiszen a „*Madár Irányelvet*” az akkori kilenc EU-tagállam viszonyra szabták, és a mai napig nem módosították. Nyilvánvaló, hogy a huszonöt évvel ezelőtt megállapított szöveg csak korlátozottan lehet érvényes a 2004. májusában történt csatlakozás viszonyaira, különös tekintettel arra, hogy hatályának mintegy két és félszer nagyobb területre kell kiterjednie. Máltán az Irányelv alkalmazásának terve intenzív ellenállást és heves vitákat váltott ki. A végeredmény átmeneti szabályozást hozott, amely Máltának lehetővé teszi 2008-ig hét pinytőfaj csapóhálóval való fogását. Ebben az ügyben nem a madarak étkezési célú hasznosításáról van szó, ahogyan egyes csoportok ismételten hangoztatják, hanem a befogott madarak tenyésztéséről. A csatlakozási szerződésben ezt a tényt külön rögzítik.

Egy sor további európai szabály lesz kihatással a csatlakozó országok vadászati gyakorlatára. Ezekhez tartozik a „*Fegyver Irányelv*”, amely többek között **az automata fegyverek tartását tiltja, és a félautomata fegyverek tartását jelentősen korlátozza.** Néhány országban az ilyen típusú fegyvereket még ma is használják vadászatra. *Egyes katonai fegyverek egylövetűre átalakítva és céltávcsővel ellátva alkalmassá tehetők vadászatra.* Így azok számára válik lehetővé továbbra is a vadászat, akik a csatlakozásig hátralevő rövid idő alatt nem tudnak új vadászfegyvert vásárolni.

A sportlövőket és a vadászokat egységes európai fegyvertartási engedéllyel látják el. Így a saját fegyver használatát az EU-n belüli vadászatokon jelentősen megkönnyítik. Ez nemcsak a

belépő országok polgárai, hanem az eddigi tagországok utazó vadászai számára egyaránt előnyt jelent.

A „*Vadhús Irányelv*”, amely **a lőtt vad kezelését és tárolását szabályozza**, egyes területeken az érintettek számára problémát jelenthet. Ez különösen arra vonatkozik, amikor pl. jelentős beruházásokat kell eszközölni az előírás szerinti szállító- és hűtőgépek, valamint egyéb berendezések üzemeltetéséhez. Összességében azonban ez az Irányelv hozzájárul a kiváló húsmínőség eléréséhez, így a fogyasztói igények minél teljesebb kielégítését szolgálja.

Előrelátható, hogy az **EU bővítése a vadászati tevékenység terén bizonyos előnyökkel is járhat**. Európában **a vadászati érdekképviselet sikere** változatlanul jelentős mértékben a vadászok összetartásától függ. Fontos a szolidaritás a különböző régiók, illetve országok vadászai között, de fontos a különböző vadászati módok alkalmazói, például az apróvadászok, a nagyvadászok és a solymászok között is. A vadászati kultúra történelmileg kialakult sokfélesége, valamint a biológiai sokféleség csak akkor maradhat meg, ha az alapvető szabályok lehetővé teszik, illetve elősegítik a vadon élő állatvilág védelmét és általában a természeti értékek észszerű, következetes és fenntartható hasznosítását.

1. Az Európai Unió bővítése együtt jár-e a vadászat további korlátozásával, illetve az állatvédelmi előírások szigorodásával?

Összefoglalva megállapítható, hogy hazánknak és más országoknak az Európai Unióhoz történő csatlakozásával a vadászat és a természetvédelem területén egyaránt változások, korlátozások várhatók.

Ez a sokféleség az EU politikájában és jogalkotásában is tükröződik. Bár szükségszerű, hogy az úgynevezett, „*Európa Ház*” népeire közös értékrenden alapuló egységes szabályok vonatkozzanak, arra kell törekedni, hogy **megőrizték a régiók különbözőségét, illetve kulturális sokszínűségét**. Ezért az EU csak azokat a jelenségeket próbálja szabályozni, amelyek nemzetközi szintű rendezése feltétlenül szükséges. Jelenleg már számos – joghatóságban különböző – természetvédelmi irányelv, határozat, szabályzat van érvényben, amelyek az EU-hoz való csatlakozással a nemzeti jogrendszer részévé válnak, illetve be kell építeni előírásaikat a nemzeti jogrendbe. **A nemzetközi szintű szabályozás a vadászatra is vonatkozik**. Nyilvánvalóak például a különbségek a *fő vadfajoknál*, ha Európa észak-dél tengelyét nézzük Finnországtól Görögorszáig. Az eltérően végbement kultúrtörténeti fejlődés az elmúlt században nagy különbségekhez vezetett **a vadászat elterjedését és módszereit** illetően. Mindez sajátos társadalmi gyökerekre vezethető vissza. A különbségek és azonosságok átfogó képet alkotnak. **A vadászati hagyományok és szabályok évszázadokon át változtak és fejlődtek a vadfajok és élőhelyeik vonatkozásában is**. Ez a tény az EU jogszabályalkotása, illetve az Európai Bizottság előtt ismert, így belátható időn belül **nem várható az egységes európai vadászbizottság megalkotása**. Ennek ellenére olyan szabályok, főleg irányelvek léteznek, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a vadászatra és a földhasználat más formáira, mivel ezek átültethetők a nemzeti jogrendekbe. A jelenleg hatályos szabályok az „*acquis communautaire*” (Közösségi Víványok, azaz az EU tagállamait összekötő közös jogok és kötelezettségek összessége) alá tartoznak, ezek hatálya már belépéskor minden új EU tagra kiterjedt. Kivétel lehet, ha az EU és a belépő állam között külön megállapodás jön létre egy meghatározott átmeneti időszakra.

A vadászattal kapcsolatos legfontosabb európai közösségi szabály az 1979-ben elfogadott „*Madár Irányelv*”, amely európai szinten egyben az első természetvédelmi irányelvek egyike, amely **a vadon élő madárfajok hasznosításának szabályozásával (védelem, gazdálkodás) foglalkozik**. Teljes védelmet élveznek az állandóan vagy átmenetileg az EU területén tartózkodó madárfajok. **Kivétel** az alól a II. sz. függelékben felsorolt **81 madárfaj**, amely **meghatá-**

rozott feltételek mellett vadászható. A korlátozások elsősorban a *költési és nevelési időszak*kal, valamint a *vándorlással* kapcsolatosak. Az előírásoktól való eltérés akkor lehetséges, ha a vadászat nem veszélyezteti a populációt, és a természetvédelmi hatóság megfelelő *ellenőrzést* gyakorolhat (vadászat dürgő nyírfajdra, szalonkavadászat, solymászat). További kivételt jelent, ha egy *vadfaj jelentős károkat okoz a mezőgazdaságban* (veréb, örvös galamb tavasszal), *a halászatban* (kormorán, szürke gém) vagy *a természetben* (sirályok és varjúfélék költési időszakban).

A vadászattal kapcsolatos másik közösségi szabály az „*Élőhely Irányelv*” (1992), amelyre jellemző, hogy nem általában terjed ki az állat- és növényfajok élőhelyeinek védelmére, hanem ***csak az Irányelv függelékeiben felsorolt fajokkal foglalkozik.*** Így például a vidra, a hiúz és a barnamedve a IV. sz. függelékben található, és teljes védelmet élvez. A farkas az EU egyes országaiban, illetve régióiban „gazdálkodási tervek” alapján vadászható (V. sz. függelék). Az „*Élőhely Irányelv*” kivételeket is tartalmaz, amelyek alapján a vadászat megengedett, mint például *a kármegeelőzés és az állomány szabályozás.* Ez a megoldás részsikernek tekinthető, amely a vadászszövetségek évek óta tartó nemzetközi együttműködésének köszönhető a *FACE* égisze alatt.

Az 1977-ben alapított *FACE* (Federation of Associations for Hunting & Conservation of the E. U. – FACE) az ***Európai Vadászati Szövetségek Szövetsége 29 ország nemzeti vadászszövetségeinek érdekeit képviseli.*** Nem csak az EU 15 tagállama és a 10 belépésre váró ország tartozik a *FACE*-hez, hanem az Európai Tanács munkájában megfigyelőként részt vevő néhány állam is (Svájc, Norvégia, Románia, Bulgária, Horvátország). Összességében a *FACE* *hétmillió*, különböző vadászati módokat, alkalmazó *vadászt* (nagyvad- és apróvadászok, vízivadászok, solymászok, falkavadászok, vadászijászok) *képvisel.* A fő tevékenységeket a nemzetközi titkársága látja el, amelynek ***Brüsszel*** a székhelye. Az EU intézményeivel és más nemzetközi szervezetekkel való szoros kapcsolata révén a *FACE* *megfigyelőrendszert* fejlesztett ki, amelynek a segítségével előre értesül az európai szintű változásokról. Ily módon a jogszabálytervezeteket már a kezdeti stádiumban észrevételezheti, és időben előérjesztheti a vadászok érdekeit, tartalmazó javaslatokat.

A FACE feladata ezen kívül a vadászat támogatása és fejlesztése, a természeti értékek észszerű és következetes hasznosításának előmozdítása, a biológiai sokféleség és a vadon élő állatvilág fenntartásának, valamint az élőhelyek védelmének és megújításának segítése.

A védett területek európai hálózata a NATURA 2000, amely magába foglalja az EU összes *biogeografikus régióját*, és az *élőhelytípusok védelmének szabályait* tartalmazza. Össze kell egyeztetni a hasznosítást a védelemmel, a védelem lényegében egyenlő az újrahhasznosítással. Ez természetesen a vadászatra is érvényes. A mindenre kiterjedő vadászati tilalom – mint ahogyan Hollandiában tervezik – ellentmond az *Irányelv* alapelveinek. A *FACE* intenzív párbeszédet folytat az *Európai Bizottsággal* a védett területeken való vadászat engedélyezésének módozatairól, és ehhez kapcsolódóan az élőhely fenntartásához való hozzájárulás lehetőségeiről. Mivel a *NATURA 2000* hálózat már az EU területének 15%-ára terjed ki – ami nagyobb, mint Németország -, a téma jelentősége nyilvánvaló.

IX. IRODALOMJEGYZÉK

- Csányi S. (1992): **A vadászat szabályozása és irányítása az EGK tagállamaiban**
Kutatási jelentés, GATE 94. p.
- Csányi S. (2004): **A vadgazdálkodás és a vadászat az Európai Uni-
óban**
Szent István Egyetem, Vadbiológiai és Vadgazdál-
kodási Tanszék,
Országos Vadgazdálkodási Adattár,
Gödöllő. 18. p.
- Demeter A. (szerk.) (2002): **Natura 2000 – Európai hálózat a természeti érté-
kek megőrzésére**
ÖKO Rt. Budapest, 159. p.
- Fábián Gy. (1997): **Nemzetközi természetvédelmi egyezmények hatá-
sa a hazai vadvédelem szabályozására**
Szakdolgozat, GATE Vadbiológiai és Vadgazdálko-
dási Tanszék,
Gödöllő. 50. p.
- Faragó S. (1998): **A magyar vízivad információs rendszer**
Magyar Vízivad Közlemények 4. 1-15. p.
- Faragó S. (szerk.) (2000): **Gerinces állatfajok védelme**
Nyugat-Magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar,
Sopron. 294. p.
- Guidance document on hunting under Council Directive 79/409/EEC on the conservation of
wild birds “**The Birds Directive**”. European Commission, 2004
- Kalotás Zs. (szerk.) (2000): **Természetvédelmi ismeretek a madár- és dene-
vérgyűrűzési, valamint a solymászvizsgához**
Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósága. 273. p.
- Lovászi P. (szerk.) (2002): **Javasolt különleges madárvédelmi területek Ma-
gyarországon**
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesült,
Budapest. 140. p.
- A Magyarországon Vadászható Madárfajok Fenntartható Hasznosítási Programjának
végrehajtási terve**, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesült, Budapest. 2004
- Megállapodás az Afrikai-Eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről**, (Agreement on the
Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds /AEWA/, 1995.
- 1996. évi LV. törvény** „A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról”
- 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet**